

Universitat
de les Illes Balears

TREBALL DE FI DE MÀSTER

QUO VADIS, HISTÒRIA? REFLEXIÓ I PROPOSTA SOBRE LA UTILITAT I LA DEFENSA DE LA HISTÒRIA EN LA EDUCACIÓ SECUNDÀRIA

Benjamin Serra Montes

Màster Universitari de Formació del Professorat

(Especialitat/Itinerari de Geografia i Història)

Centre d'Estudis de Postgrau

Any Acadèmic 2020-2021

QUO VADIS, HISTORIA? REFLEXIÓ I PROPOSTA SOBRE LA UTILITAT I LA DEFENSA DE LA HISTÒRIA EN L'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA

Benjamin Serra Montes

Treball de Fi de Màster

Centre d'Estudis de Postgrau

Universitat de les Illes Balears

Any Acadèmic 2020-2021

Paraules clau del treball: El passat el present i futur a través de la Història, ABP, innovació educativa, la utilitat de la història.

Nom Tutor/Tutora del Treball Pau Marimon Ribas

Abstract

In a situation of regression and emergency of social sciences and the humanities in the secondary classrooms, is more important than ever to think about the utilities and uses of the History. Its essential to learn about the previous situation, analyzing the motivations of the different countries to give the current importance of the History. The methodologies based on memorization of history knowledge are from the past right now in a increasingly innovative educational landscape. Our paper wants to reflect about the importance of the methodological change, based on a proposal who wants to apply the Project-based learning within of The past, the present and the future across the History and Geography.

Resum

En una situació de retrocés i d'emergència de les ciències socials i les humanitats a les aules de secundària, és més important que mai reflexionar sobre els usos i la utilitat de la Història. És essencial esbrinar la situació prèvia, tot analitzant que ha motivat als diferents estats a donar una certa importància a la Història. Les metodologies basades en la memorització de continguts ha quedat obsoleta en un món educativament cada vegada més innovador. El present estudi té la intenció d'aportar una reflexió sobre la importància del canvi metodològic, en aquest cas basat en la presentació d'una proposta que valora l'Aprenentatge basat en projectes en el marc de El passat, el present i el futur a través de la Història i la Geografia.

Índex

1. Introducció	5
2. Objectius i hipòtesi	6
3. Estat de la qüestió	8
3.1. El sorgiment dels estudis d'Història, innovació didàctica i problemàtica actual.....	8
3.2. En recerca de la utilitat de la Història en l'actualitat.....	13
3.3. L'Ensenyament competencial i la seva relació amb la Història.....	18
3.4. El currículum de geografia i història.....	21
4. La importància del Bloc 10: La relació entre el passat, el present i el futur a través de la Història i la Geografia	26
5. L'Aprenentatge basat en projectes, un mitjà per l'estudi del passat, el present i el futur a través de la Història.....	32
5.1. Per què ABP?	32
5.2. Una proposta educativa per transformar el present i el futur	34
6. Conclusions.....	37
7. Bibliografia	39
8. Annexes	40
8.1. Proposta de fitxa	40
8.2. Exemples de Primer d'ESO	42
8.3. Exemples de Segon d'ESO.....	53
8.4. Exemples de Tercer d'ESO.....	67
8.5. Exemples de Quart d'ESO	78
8.6. Entrevistes a docents de Ciències Socials.....	88

1. Introducció

És evident que les ciències humanes cada cop tenen manco rellevància en una societat cada cop més tecnificada i immediata. Especialment des de la crisi financera del 2008 les retallades en educació i cultura han fet dels seus professionals, sovint uns sobrevivents precaris. A més, malgrat ser la Història per exemple, un gran mitjà per crear continguts d'alta demanda com pel·lícules i videojocs, els coneixements de cultura general a nivell global malauradament descendeixen dràsticament. Centrant-nos en el panorama educatiu, que té greus problemes encara, com per exemple l'alt índex d'abandonament escolar especialment a les nostres Illes, l'ensenyament de les ciències socials, i aquí cal destacar la història, ha tingut problemes associats ja des de la seva implementació als sistemes educatius que encara no s'han resolt.

Amb tota aquesta situació ens demanem, *Quo vadis*, història? Aquest estudi neix arran d'una preocupació personal que conjuga dues qüestions bàsiques: per a què serveix la Història i que podem fer per defensar, i sobretot millorar el seu ensenyament a les aules de secundària, perquè esdevingui útil per la societat no sols en l'àmbit dels usos públics de la Història com esmenta Josep Fontana (oci, l'ús polític de la història, etc...), sinó que sigui capaç d'instruir adolescents que prest esdevinguin adults i ciutadans crítics, però també participatius del sistema democràtic.

Totes aquestes qüestions s'intentaran abordar a les següents pàgines amb una estructura que, com qualsevol text acadèmic, comença amb l'elaboració dels objectius i de la hipòtesi de l'estudi. Seguidament es presenta un estat de la qüestió que, en aquest cas, va al darrera de la recerca del sorgiment de la història a les aules de secundària i la seva motivació i intenció per part de les autoritats. Quina utilitat pot tenir l'ensenyament d'història avui en dia com acabam d'esmentar és una de les qüestions bàsiques que també intentarem resoldre. Arrel del canvi de paradigma, la creixent importància de les competències tot equiparant-se als continguts, és imprescindible abordar com es conjuga l'aprenentatge competencial amb la nostra disciplina. Per acabar amb l'estat de la qüestió finalment realitzarem una valoració personal del currículum d'història actual de les Illes Balears.

Seguidament s'aporta una reflexió, ja entrant dintre de la nostra aportació de caire inèdit, sobre la importància del Bloc 10 del darrer curs d'ESO: El passat el present i el futur a través de la Història, que com ja determinarem, és d'una importància cabdal. Per finalitzar amb el cos del nostre estudi, definirem la nostra aportació educativa sobretot destacant el seu mètode. Per acabar presentarem les pertinents conclusions on donarem sentència a la hipòtesi i valorarem els objectius de l'estudi. És fonamental acudir als annexes, on materialitzarem alguns exemples de la proposta.

Pel que fa la metodologia emprada durant el treball, hem duit a terme una relació bibliogràfica a partir de diferents textos de caire acadèmic, algunes monografies i també alguns documents institucionals i legislatius, com els que defineixen el currículum. Referent a la proposta, basada en l'ABP, si bé és una creació pròpia si hem consultat fonts proporcionades per l'equip docent del Màster en Intervenció i Innovació Educativa de La universitat de la Rioja.

2. Objectius i hipòtesi

Un cop introduït el nostre estudi és fonamental indicar quins són els nostres objectius i la hipòtesi que hem plantejat. Referent als objectius, i d'acord amb el títol que hem decidit elaborar, és fonamental:

1. Establir un discurs coherent en defensa de la Història i la seva utilitat a les aules de secundària i en conseqüència, per la societat. Per fer-ho és fonamental fer una breu relació bibliogràfica sobre els orígens de la implementació dels estudis de la nostra disciplina, però també que en diuen els experts sobre la seva utilitat.
2. D'altra banda, volem clarificar les causes i enumerar les limitacions i/o barreres que té l'ensenyament de la Història. En el marc d'un context educatiu molt millorable, cal analitzar específicament la nostra especialitat, al nostra parer necessari per establir millores.

3. És necessari establir una relació entre els estudis d'història i l'ensenyament per competències vigent. La tendència dona més pes al desenvolupament de les competències que no pas als continguts, principi que en certa manera trastoca la tradicional metodologia d'ensenyament històric. Cal analitzar quines competències són més afins a la nostra especialitat per treure el màxim potencial.
4. És important a més establir un anàlisi del currículum de Geografia i Història d'ESO. Com és natural, els continguts de la nostra especialitat cada any van augmentant, per l'imparable transcurs de la Història de la Humanitat. És fonamental proposar millores i propostes referent al currículum.
5. El Bloc 10: La relació entre el passat, el present i el futur a través de la Història i la Geografia és un bloc de continguts en sintonia amb la nostra reflexió. Cal posar en valor el bloc 10 i fer-lo extensiu a la resta de cursos de l'ESO ja que és una forma de dotar de utilitat la nostra especialitat.
6. Finalment i en relació amb el darrer objectiu, és clau elaborar una proposta metodològica innovadora basada en l'Aprenentatge per Projectes per abordar els principis del Bloc 10, però des de tots els cursos d'ESO.

Pel que fa la hipòtesi que plantegem, consideram que a les aules de secundària a dia d'avui no hi ha una idea generalitzada del paper de la història en la societat, la seva importància i la seva utilitat. Volem demostrar que això és així tot analitzant fins a quin punt el bloc 10 del currículum de quart d'ESO es du a terme a les aules, ja que és el més reflexiu en aquest sentit.

3. Estat de la qüestió

3.1. El sorgiment dels estudis d'Història, innovació didàctica i problemàtica actual

La Història i els seus usos públics sempre han tingut un paper fonamental en la societat, especialment si posam el focus en l'oci i l'entreteniment: el cinema, la televisió, la literatura, el còmic i en els darrers anys els videojocs s'han servit de la Història tot difonent-la i en definitiva fent d'aquesta una bona coneguda per gran part de la societat. Les humanitats en general paradoxalment els darrers anys han anat en declivi en el panorama educatiu dels darrers temps. Els indicadors són clars si analitzem les taxes d'ocupació de graduats i llicenciats en l'àmbit de les humanitats, el retrocés gradual de la presència de la filosofia, la història de l'art i la mateixa història (un exemple ben proper és la desaparició de l'optativa de Història de les Illes Balears) i els coneixements de cultura general de la societat actual, més aviat baixos especialment si parlem dels més joves. Si sumem la presència quasi anatòmica de les TIC, els telèfons mòbils, internet i el món digital en general a la situació, és encara més crítica. Quin sentit té aprendre Història i quina utilitat pot tenir si en qüestió de segons si podem arribar a gaudir de la informació requerida en uns instants? Aquesta problemàtica en part ve de la mà d'una forma d'ensenyar història tradicional i antiga basada en la memorització i la transmissió de coneixements (qualitats que han estat eclipsades per les TIC), on avui en dia no genera més interès que el d'aprovar. La solució des del nostre punt de vista a l'actual crisi, per donar un sentit a la història i en definitiva reforçar la seva utilitat, es basa en aplicar els nous postulats educatius i d'una revisió en general del currículum, si analitzem el cas particular del currículum de ciències socials de les Illes Balears. Explotar nous mètodes també és una de les solucions cabdals per revertir aquesta situació de crisi.

Per resignificar l'ús de la Història, cal elaborar un breu recorregut històric sobre els inicis i la importància del seu ús. Josep Fontana destaca l'interès que sempre ha tingut el poder de recuperar els fets avaladors de discursos i relats justificadors d'aquest mateix, posant per exemple les cròniques de reis com Lluís XIV o les pintures de Napoleó les quals reproduïen les seves victòries. Cabdal és el segle XIX, que amb l'expansió del liberalisme, l'estat modern i l'educació,

la Història a les aules té la intenció de formar a una ciutadania en sintonia amb els valors establerts que garantís l'ordre social dels estats i nacions (Fontana, 2018: 236-237).

Per una banda el poder estatal és un defensor de l'ús de la Història, però alhora n'és un limitador ja que selecciona i sovint tergiversa fets en benefici propi. Precisament per això entre el segle XIX i principis del XX destaca un ús de la Història centrada en herois, grans reis, fets destacats, batalles i guerres per elaborar un passat gloriós i exaltar un patriotisme d'acord amb les intencions dels diferents estats. Miguel Ángel Suárez arriba a la mateixa conclusió tot fent referència al Pla Pidal de 1845 i a la llei Moyano de 1857, dues primeres grans mostres legislatives en educació a l'estat espanyol:

“Esta situación facilitó la creación de un discurso plagado de connotaciones religiosas, políticas y patrióticas dirigido exclusivamente a las clases dominantes. Asimismo, se fraguó en las aulas una dinámica basada en la enseñanza transmisiva y el aprendizaje memorístico; un medio eficaz para evitar cualquier atisbo de pensamiento autónomo y controlar la conciencia de los ciudadanos, proporcionando así estabilidad social a los nuevos estados liberales.” (Suárez, 2010: 2)

El cas espanyol és paradigmàtic i de retrocés a causa del franquisme. El règim en la seva primera etapa, de característiques homologables als totalitarismes europeus intensifica el control sobre la població i l'educació. En conseqüència, aquesta Història basada en el passat gloriós s'intensifica i s'exagera pel fort caràcter nacionalista del dictador i el seu entorn. La defensa de la religió, la indivisibilitat de l'estat i el patriotisme són característiques d'una Història basada en la memorística, en un monolisme que no accepta discursos alternatius de la mà d'un professor autoritari i un llibre de text, peça central d'unes sessions rígides i monòtones (Sallés, 2010: 5). Si bé la llista dels reis visigots i la seva obligada coneixença estan a cavall entre el mite i la realitat, són un clar indicador del paper de la Història durant el franquisme.

Sallés anuncia que el canvi de tendència apareix amb el sorgiment de l'Escola dels Annals i de la tasca de Jaume Vicens Vives. Els primers, entre altres qüestions defensaven la multidisciplinarietat de la Història, allunyant-la del tradicional discurs exclusivament basat en les nacions, els seus herois, etc... Evidentment els canvis a l'estat espanyol seran lents i no independents de la progressiva dissolució del regim de Franco.

Historiadors com Miquel Artola defensaran una nova forma d'ensenyar la disciplina, per exemple si analitzem la seva obra *Textos fundamentales para la historia*. Bona part dels deixebles de Vicens Vives començaran a elaborar una història complementada amb fotografies de quadres, mapes, taules i més bibliografia. Si bé els canvis no s'efectuen al que ens interessa, la educació secundària, si tenen una gran influència cap a docents que si tengueren evidentment un contacte amb l'alumnat (Sallés, 2010: 5).

En el camp ja si de l'educació Sallés fa referència a un primer grup de docents anomenat *Germania-75* que elabora una nova forma de realitzar classes d'història mitjançant un material didàctic que si bé era pròxim a la fitxa convencional, combinava informació primària i secundària, assajos i fins i tot teatre, ja incloent els principis de la reflexió crítica. En definitiva és una fórmula trencadora amb la tradicional dinàmica de les classes on el principal exercici fou el de la repetició i la memorització.

L'aportació de *Cronos*, un altre grup de característiques semblants es constitueix amb la intenció de treballar el "fomento de una didáctica crítica de las ciencias sociales orientada al estudio de problemas sociales relevantes de nuestro mundo" (Sallés, 2010: 6). Com a aportació més específica destaca la introducció de comentaris de text de fonts primàries considerades punts de partida per l'ensenyança de continguts històrics.

La *New History*, l'escola historiogràfica francesa promoguda per Jacques Le Goff, medievalista de gran renom iniciarà entre altres postures un major interès pel procediment a l'hora de generar coneixement històric i no tant en aquest mateix. És a dir, *New History* es basa en el model investigador. Salvant les distàncies i recuperant el nostre present, és una idea homologable a la intenció d'aplicar el treball per competències. És a dir, centrar-se en els mecanismes i habilitats dels alumnes i no tant en els continguts (retenció i memorística).

Un nou grup pioner en la didàctica de la Història a Espanya és *Historia 13-16*, en el qual Sallés hi dedica el seu article. El grup, que principalment beu de la *New History* es constitueix a finals dels anys setanta, defensa principalment dues postures. En primer lloc, com els alumnes d'entre 13 i 16 anys aprenen (quasi homologable als anys dels alumnes que cursen ESO actualment), per tant ja destaca una primera preocupació referent a la pedagogia. D'altra banda contempen la Història com una font per generar coneixement no sols històrics sinó també d'altre naturalesa. Molt actual era la seva preocupació si atenem a la següent cita textual proporcionada per Sallés:

"Proyecto fundamentalmente didáctico, inserto en la urgente tarea de cambiar el enfoque de la enseñanza de la historia, adecuándola, en la medida de lo posible, a las necesidades y capacidades de los adolescentes". (Sallés, 2010: 6).

Un cop analitzats els seus principis bàsics i valors, el seu mètode es basava en la introducció als alumnes de l'ensenyança i la pràctica de les habilitats per estudiar la història: formulació d'hipòtesis, classificació de fonts, extreure informació, verificar i criticar la informació, el treball de la causalitat i l'elaboració de conclusions. Evidentment la intenció no era la de formar historiadors en un període d'educació secundària sinó la de formar ciutadans crítics, reflexius, lliures i responsables, valors certament contraris al règim tardofranquista (Sallés, 2010: 6). En qualsevol cas fou experiència trencadora, que si bé no fa tenir molt d'èxit pel context històric a les aules, si es difondria tímidament per altres vies. Sallés comenta que molts dels integrants del *Grupo 13-16* acabaren exercint càrrecs de responsabilitat dins el ministeris educatius i treballant en l'edició de llibres de text.

Malgrat la tasca d'aquets grups de docents a la recerca de la innovació didàctica de la història, la dinàmica tradicional basada en la memorística, la classe magistral i la importància del llibre de text com a emissor d'un coneixement únic formen part d'una tendència ja de difícil solució, bàsicament pel fet que són característiques encara presents avui en dia (Suárez, 2010: 2).

El context polític i educatiu després de la dissolució del règim franquista i l'arribada de la democràcia no són un gran punt de partida a l'hora d'innovar i solucionar problemàtiques de la educació. De fet la inestabilitat i els avanços i retrocessos defineixen molt bé el panorama educatiu i legislatiu a l'estat espanyol (LODE, LOGSE, LOCE, LOE, LOMCE i LOMLOE).

El desesperançador panorama no és diferent al camp de la història i la seva ensenyança evidentment integrada dins els programes educatius dels principals partits polítics espanyols. La visió de la història des del poder polític estatal i regional no és massa diferent d'aquella història basada en la reconstrucció dels estats actuals, tot també emprada per justificar discursos religiosos, morals i polítics. Suárez recupera un discurs d'Esperanza Aguirre al davant de la Real Academia de la Historia al 1996 (en aquell moment ministra de educació) on denuncià el lamentable estat del coneixement històric del jovent, que desconeixia qui era Juli César o Felip II. Valls indica que els discurs de la ministra fa referència a la necessitat de potenciar aquella història que lliga el passat històric i justifica l'Espanya del moment (Suárez, 2010: 3).

Fontana recupera un altre testimoni, de Martín Villa (ostentà càrrecs durant el tardofranquisme i durant la transició al govern de Suárez), on denuncia l'error d'haver cedit competències a les diferents regions de l'estat centrant-se en Catalunya i el País Basc, ja tots els nins espanyols haurien d'estudiar la mateixa història d'Espanya com la resta de països com França, estat que sempre ha destacat per cert per una aberrant tendència unificadora lingüísticament parlant (Fontana, 2018: 240).

Suárez indica que els presents testimonis no són més que una mostra de la idea que té l'administració pública de la Història i de l'ús que se'n vol fer: la construcció i la perpetuació d'una concepció identitària determinada (Suárez, 2010: 3), idea que culmina amb el darrer testimoni, tal volta més reconegut que els anteriors del ministre d'educació Wert: "Nuestro interes es españolizar a los niños catalanes".

En definitiva és una realitat que, més o manco explícita, la constitució dels currículums i dels continguts encara avui en dia tenen reminiscències en aquell primer mode d'estudiar història els quals tenen la intenció de justificar el present i constituir una ciutadania patriota. No obstant això, no hem de ser tan pessimistes tot destacant la recent inclusió dels estudis de gènere i temàtiques alternatives. No obstant això, avui en dia és evident que les humanitats i en concret la història es troben en una crisi metodològica, una falta d'interès per aquestes en les aules i sotmeses a un debat que vol donar més valor a les competències que als continguts.

El cas particular de la història és un gran repte si tenim en consideració que el seu tradicional aprenentatge està totalment allunyat del que vol aconseguir el treball per competències. Aquest breu recorregut i reflexió de la didàctica de la Història pot ser un punt de partida per a la recerca de la innovació, i tal volta es trobi en un d'aquets primers grups que cercaren alternatives com *Germania-75*, *Cronos* o *Grupo 13-16*.

3.2. En recerca de la utilitat de la Història en l'actualitat

La difusió dels estudis d'història a les aules de primària i secundària com ja hem argumentat anteriorment tenien l'objectiu de crear una consciència identitària i nacional de la ciutadania dels recent constituïts estats moderns. La Història i el seu ús ha estat emprat pràcticament des de la seva existència pels diferents governs públics per justificar el seu poder, com a màxim exponent més pròxim, el franquisme: el sacrifici de Numància, l'heroic Viriat, la gesta d'en Pelayo, el Cid, la unió i constitució d'Espanya amb el casament dels Reis Catòlics, l'Imperi espanyol i la seva època dorada amb Felip II i perquè no, la *Cruzada nacional* iniciada al 1936.

La Història basada en l'interès únic en el desenvolupament de la nació mitjançant sessions teòriques magistrals basades en la memorística han quedat arrelades i fins i tot han definit injustament la disciplina de la Història, resumida en fets, dates i personatges a memoritzar. En un món cada vegada més globalitzat i on els debats identitàris i nacionals cada vegada tenen manco importància (exceptuant evidentment el cas espanyol i altres regions del món plurinacionals) avui en dia no té sentit perpetuar aquets discursos, que segons

el criteri de l'autora Pantoja, estan totalment en contra al que la Història representa: "sin embargo en las aulas de clase de la educación básica y media, pareciese que la Historia es una verdad estática, única e irrefutable." (Pantoja, 2017: 60).

Amb això no defensem la idea que s'hagi d'abandonar tot estudi dels grans estats europeus o per exemple rebutjar la història d'Espanya. No obstant cal dotar de la història d'un ús molt més potent que el simple coneixement del sorgiment d'una nació ideal, tot potenciant àmbits i camps d'estudi de la història que puguin generar coneixement útil per la societat.

Joaquim Prats enceta la seva monografia juntament amb Joan Santacana tot sintetitzant molt bé els fins educatius de la Història. En primer lloc i tal volta és la aportació més bàsica, comprendre la Història ens ajuda a la comprensió del present o al manco n'és un facilitador. En aquest sentit recuperem la famosa cita de Benedetto Croce, historicista absolut, que defensava que "tota història és contemporània", tot posant en valor les etapes de la història més remotes com la prehistòria i la història antiga, evidentment també condicionats del present.

Evidentment segons aquest principi, el coneixement històric permet entendre les tensions actuals, la causalitat i les conseqüències dels fets històrics, compren els canvis i les continuïtats de les societats del món, explica la complexitat de la societat i les seves problemàtiques entre altres (Prats, J i Joan Santacana, 2001: 14). L'estudi de la història permet als alumnes a preparar-se millor per afrontar la vida adulta. Si bé és un poc agosarat i un poc imprecís, és cert que l'interès per la història pot afavorir el naixement d'un sentiment crític als alumnes, certa preocupació pels problemes socials entre altres. La història pot potenciar el coneixement de les arrels i el sentiment identitària, l'estima per l'herència cultural però també, i encara més important, suscitar interès per altres cultures del món. Prats i Santacana aporten finalment que la història enriqueix altres àrees del currículum (Prats, J i Joan Santacana, 2001: 15). És evident i sovint poc valorat que l'estudi de la història directa o indirectament ens pot ajudar a comprendre corrents filosòfiques, artístiques, literàries i intel·lectuals tot aportant context històric o fins i tot el mateix contingut que altres matèries com puguin ser filosofia, llengua, entre altres.

Josep Fontana fou un historiador declarat marxista, però en la seva declarada parcialitat trobem la claredat de les seves intencions i la seva concepció sobre la Història. En definitiva és un altre testimoni que ens aporta una altra visió sobre la utilitat de la Història molt més específica. A partir de declaracions del conegut George Orwell, Philips i Arthur responen a “Why do governments fear history?” (Arthur J. i Robert Philips, 2000: 10), on defensen de la importància de la Història no per crear relats nacionals de grans estats, sinó precisament el contrari, desconstruir-los. En aquest sentit Josep Fontana, com ja hem declarat anteriorment en aquestes pàgines, defensa que els estats sempre han fet un ús de la Història, com molts altres autors, per mantenir l'ordre establert i així perpetuar els règims tot tergiversant la Història.

Josep Fontana declara que la Història ha de ser un instrument pels alumnes amb la intenció bàsica “alimentar les seves ments, no solament amb coneixements històrics concrets, per tal que puguin operar-hi, sinó amb la formació d'un sentit crític” (Fontana, 2018: 247). Per tant l'historiador és un agent, amb les eines necessàries per arribar a diferents objectius que operin en aquest sentit, estudiar àmbits oblidats per les escoles historiogràfiques majoritàries, lluny de relats estatals i realment centrar-se en problemàtiques actuals i en definitiva, fer un ús social de la Història amb la intenció de desenvolupar un esperit crític, jutjar i analitzar l'ordre establert i demanar-se el perquè de les coses, en definitiva, pensar històricament. A grans trets Fontana defensa:

1. Entendre els mecanismes socials que creen desigualtats i pobreses. Tal volta és el punt on més destaca el pensament intrínsec de l'autor marxista, ja que parlem de la lluita de classes.
2. L'estudi dels subalterns de la història. En definitiva, cal valorar la importància de les cultures del món no occidentals ni capitalistes, grans oblidats per la Història. En aquest sentit si posam el focus en el currículum actual, existeix un profund eurocentrisme que no s'ha de confondre amb pragmatisme pel fet d'estudiar “allò més pròxim i que ens afecta directament”. Cal profunditzar en l'estudi de les regions dominades per occident durant anys per simple justícia social.

3. En relació al darrer punt, Fontana identifica la dona com una gran oblidada per la historiografia. Amb el recent auge dels estudis de gènere a les aules de secundària, la Història de la dona és una eina fonamental per treballar en aquest sentit.

La reflexió de Fontana és una altre aportació que destaca un ús particular de la Història i de la importància que pot arribar a tenir a les aules. Al ser una postura subversiva podem arribar a pensar que no te cabuda al nostre sistema educatiu, ans el contrari. Considerem que les idees de Fontana presentades anteriorment comparteixen alguns dels principis educatius actuals.

Christopher W. Berg, de la universitat de Walden, Minnessota, presenta un estudi a partir dels mateixos estudiants on es demana *Why study history?* La seva postura és molt més clàssica en aquest sentit. Destaca en primer lloc que la Història i el seu estudi són un motor per a formar estudiants amb un gran potencial per a ser bons ciutadans actius en el sistema democràtic. A continuació es presenten alguns testimonis de l'estudi de Christopher W. Berg:

“The study of history does prepare me for citizenship because history taught me a lot about what it means to be a good citizen. For example, woman back then couldn't vote, but now woman can. This shows me I should never be lazy when voting that I always should because woman back then fought for the right for me to vote.” (C. W. Berg, 2019: 62).

La declaració en qüestió destaca que el coneixement del desenvolupament dels estats actuals i dels seus sistemes (democràtics en el nostre cas) integren els joves ja que se'n adonen de la importància de la participació al joc democràtic tot valorant-lo positivament. Els drets, deures i llibertats també s'integren en eixa idea de ciutadania. Un altre testimoni de l'estudi de Berg apunta a un nivell més personal on la història hi té un paper fonamental. En aquest cas el declarant afirma que l'estudi de la història el va ajudar a entendre el conflicte que hi havia entre la part de la seva família materna i paterna. La història recent i el seu coneixement ens pot ajudar a entendre segons aquest exemple dinàmiques o fets fins i tot dels nostres familiars (C. W. Berg, 2019: 64).

L'estudi no només declara que la història és una disciplina capaç de formar ciutadans actius i responsables amb el sistema (en certa manera, compatible amb la idea de Fontana i alhora totalment oposada). Com acabam de declarar, és una eina per conèixer-nos a nosaltres mateixos, aporta lliçons de vida, idea que també comparteixen Joan Santacana i Joaquim Prats, però també una eina per conèixer-nos a nosaltres mateixos a nivell individual, com a col·lectiu tot definit el nostre passat i així entenent el present. Referent a la part metodològica, que també ens interessat, declara que una de les potencials barreres de l'ensenyança de la història és la metodologia tradicional basada en la sessió magistral on l'alumnat és un subjecte passiu (C. W. Berg, 2019: 65-66).

En definitiva ens trobem al davant de diversos autors de diferents àmbits i àrees geogràfiques però amb una idea en comú, la importància de la Història i el seu coneixement des de les aules, però també a nivell social. El cert és que tots coincideixen en la seva importància alhora de comprendre el passat, el present, aspectes fonamentals per tenir un cert impacte en el futur a nivell social. L'escola que podríem definir més tradicional apunta a la importància de la Història com a mitjà per a esdevenir bons ciutadans, actius i defensors del sistema. Josep Fontana al contrari defensa que la Història sempre ha estat monopolitzada pel poder, per tant per l'estat, i que aquesta ha de servir precisament com a contrapoder tot estudiant i recuperant els grans oblidats per la historiografia més tradicional. No obstant això, també coincideix en la importància de la Història per a la ciutadania, que l'ha de emprar com a eina per a ser crítics i reflexius amb el sistema. Joan Santacana i Joaquim Prats, evidentment tenen punts en comú amb la resta, tot destacant la importància de la nostra disciplina per conèixer el nostre entorn socialment, però també prepara als més joves per la vida adulta a partir de les experiències socials i diferents testimonis que es coneixen a partir de l'estudi de la Història.

3.3. L'Ensenyament competencial i la seva relació amb la Història

La Història en l'educació pública té un gran recorregut ple de llums i ombres. La seva utilitat com hem pogut comprovar és reconeguda per diversos autors i si bé la finalitat canvia per diferents matisos, el principi comú de les diferents escoles és evident: comprendre el passat per entendre el present i obrar per construir un futur força millor. Però així com l'educació sempre està en constant moviment i evolució, la Història també. En el present subapartat anem a veure com es conjuga l'ensenyament històric a les aules de secundària i el model actual de competències clau. Com diversos autors ja citats a les planes anteriors indiquen, i en part per la vinculació entre la Història i els poders estatals, la Història resulta fonamental per a la formació de ciutadans actius i participatius i evidentment afins a l'ordre establert. En aquest sentit la competència més evident treballada per la Història és la Competència social i cívica (Trigeros Cano, Molina Saorín i Álvarez Martínez Iglesias, 2017: 4). No obstant això els autors indiquen que la Història treballa més d'una competència.

Ara bé, es defensa que és condició *sine qua non* el canvi de metodologia, ja que l'ensenyament competencial no pot anar de la mà d'una sistema metodològic basat en la simple memorització de continguts (Trigeros Cano, Molina Saorín i Álvarez Martínez Iglesias, 2017: 9).

Navarro-Medina també indica que la Història és una de les principals eines dels estats per a formar ciutadans participatius amb el règim democràtic i que per tant és una via pel treball de la competència social i cívica. Malgrat la seva defensa esmenta que l'objectiu de formar a bons ciutadans no hauria de ser només tasca de la Història sinó de tot el sistema educatiu en general (Navarro-Medina, 2015: 58). L'actual preocupació per la educació ciutadana ve de la mà segons Osler i Starkey, per combatre el racisme i la violència, el fenomen de la globalització, les diferències de riquesa i encara més important la falta d'interès del jovent cap a la política i als valors cívics i ciutadans. Per tant, des del nostre punt de vista considerem que la Història hi té molt a dir a l'hora d'aportar als nostres alumnes una formació ciutadana (competència Social i cívica). No obstant això considerem que la Història i els seus mètodes a l'hora de treballar fomenten l'ús i l'adquisició d'altres competències, no sols la ciutadana que comenten els autors anteriorment.

En les pròximes planes durem a terme un estudi, juntament amb l'anàlisi del currículum, per veure quines competències clau i específiques es poden treballar en major o menor mesura mitjançant l'assignatura d'Història.

En primer lloc analitzem la competència social i cívica, que com ja hem reiterat diverses vegades és la més mencionada pels autors anteriors i la més ajustada a la educació per la ciutadania. Citant textualment a partir de la documentació oficial de l'estat, un dels grans objectius de la competència social i cívica es defineix a continuació:

“Se trata, por lo tanto, de aunar el interés por profundizar y garantizar la participación en el funcionamiento democrático de la sociedad, tanto en el ámbito público como privado, y preparar a las personas para ejercer la ciudadanía democrática y participar plenamente en la vida cívica y social gracias al conocimiento de conceptos y estructuras sociales y políticas y al compromiso de participación activa y democrática.” (BOE 25, 2015: 6998).

La competència social i cívica també fomenta el coneixement de diferents societats i entorns, comprendre els conceptes d'igualtat, també de gènere, tolerància, etc... Per valorar el sistema de representació democràtica és fonamental conèixer el seu desenvolupament. La Història no només hi té molt a dir en aquest sentit. En matèria d'igualtat de gènere, com ja hem comentat a partir de les declaracions de Josep Fontana, la Història encara té un gran potencial i és una eina fonamental per posar en valor la tasca de la dona. En certa manera, a partir de l'anàlisi legislatiu coincidim en que la Història és una eina fonamental per a la formació de la ciutadania, i per tant valoram molt positivament els autors indicats anteriorment.

La competència basada en la comunicació lingüística no s'ha mencionat en cap moment en els articles analitzats anteriorment però des del nostre punt de vista la nostra disciplina està íntimament lligada, quasi com la competència social i cívica. De fet, i partint des d'una explicació tan bàsica com és la inexistència de la Història sense escriptura, la comunicació lingüística és imprescindible. El treball de la nostra disciplina porta intrínsec la millora de les habilitats comunicatives tant des d'un punt de vista escrit com oral. El comentari de text, d'imatge o de gràfic, la clàssica pregunta a desenvolupar de qualsevol examen d'història de batxiller són exercicis que la Història sempre ha treballat i que fomenten el desenvolupament de discursos escrits. Les exposicions orals,

l'adquisició de vocabulari nou i perquè no, el fet de dur a terme debats són part de les classes de la nostra disciplina. Per tant, considerem la competència lingüística fonamental dintre de les ciències socials.

Aprendre a aprendre és fonamental en les assignatures d'història dels centres educatius. Més amb l'abundància d'informació que tenim avui en dia, la multitud de fonts a consultar fan de l'aprenentatge una tasca complexa que des del nostre punt de vista fomenten l'elaboració d'un mètode pels estudiants a l'hora de treballar. Cal no obstant fomentar el treball autònom i les tasques de recerca per assolir la competència en qüestió. Si bé s'ha de fomentar des dels inicis, assolir la competència aprendre a aprendre, personalment considerem que és un objectiu en els darrers cursos de l'ESO i fins i tot de batxiller.

Consciència i expressions culturals és la tercera competència a analitzar. Si atenem a la primera competència específica, basada en l'herència cultural i el seu coneixement és molt afí al camp de la història i la història de l'art. El respecte entre cultures i societats també és un aspecte clau. Finalment es defensa la valoració de la llibertat d'expressió.

La competència digital des del nostre punt de vista és clau també en l'àmbit de la Història. La recerca d'informació de qualitat (aspecte molt important), el fet d'emprar suports audiovisuals i fins i tot la gamificació són imprescindibles avui en dia. El món actual des del nostre punt de vista fa que la competència digital s'hagi de treballar des de totes les matèries. No obstant, mai ha de ser l'eix fonamental de les assignatures ni els continguts.

La competència matemàtica, si bé és de les que manco s'aprofundeix des de la disciplina de la Història, és més important del que superficialment es podria pensar. El fet d'ubicar-se en el temps en els cursos més primerencs (abans i després de Crist) no deixa de ser una habilitat lligada als nombres negatius i positius. D'igual forma la constant presència de gràfics, percentatges, l'escala dels mapes fan de la competència matemàtica una constant en la Història.

De forma molt específica el sentit emprenedor també es treballa en la nostra disciplina. Comprendre el funcionament de les societats i les organitzacions sindicals i empresarials és bàsic en un curs d'Història Contemporània si volem entendre el desenvolupament del moviment obrer, els grans capitalistes o les dinàmiques econòmiques basades en la sobreproducció i l'especulació com el crack del 29.

En definitiva considerem que la Història competencialment parlant té un caire transversal, i que per tant sense voler ser agosarats defensem que totes les competències es poden treballar. Els condicionants no obstant són els cursos els quals ens ubiquem, ja que hi haurà competències i objectius específics que es podran treballar en alguns cursos però en altres no. No obstant considerem que tant la competència cívica com la lingüística esdevenen dos pilars fonamentals. Ara bé, cal afirmar que sense una metodologia de caire innovadora no podrem treballar competencialment. El treball per competències en Història depèn del treball cooperatiu, classes més reflexives i basades en l'aprenentatge significatiu i no tant en la buida memorització de continguts.

3.4. El currículum de geografia i història

Per elaborar un estudi i una proposta sobre la utilitat de la nostra disciplina considerem fonamental dur a terme una breu reflexió sobre el currículum de geografia i història. Per raons de temps i espai ens centrarem sobretot en el currículum de Geografia i Història d'ESO, que com és evident és la part que un major nombre d'alumnat cursarà. Cal dir que el nostre anàlisi es durà a terme des de una perspectiva actual, la qual es basa en els principis del treball competencial, els de la inclusió com a mitjà d'atenció a la diversitat però també des d'un punt de vista crític i reflexiu tot pensant en els dos valors que hem extret a partir de les planes anteriors: la formació de futurs ciutadans participatius i respectuosos amb el sistema democràtica i alhora crítics amb l'ordre establert.

La primera gran problemàtica és la gran abundància de continguts ja manifestada per Albert Irigoyen. L'autor català posa de manifest que la gran abundància de continguts són un entrebanc cap a la innovació i per tant l'adquisició i el treball de competències clau així com la constant falta d'un punt de vista reflexiu i crític. L'elevada presència de continguts provoca el foment de classes magistrals, metodologies basades en la memorització i la prova escrita que realment hem constatat poc útils i pròpies del segle passat (Irigoyen, 2019: 41).

Seguidament, i tal volta és la més evident, el currículum conjuga la Història, la Geografia i la Història de l'Art. En un món ideal d'historiadors, historiadors de l'art i geògrafs la separació de les ciències socials en les tres disciplines resoldria moltes problemàtiques, així com trobam en el cas de batxiller. Aplicant un punt de vista realista és evident que la separació és impossible per raons de temps i d'organització. Una de les solucions és la divisió de continguts per cursos com veiem en la següent taula. Geografia i història a primer d'ESO, història a segon, geografia a tercer i un cop més història a quart. Ara bé, aquest fet comporta que la història de l'art sigui una disciplina completament marginal dintre del currículum, que es du a terme o no segons el criteri del professor, situació semblant a la història de les Illes Balears, desapareguda del currículum de ciències socials.

Distribució convencional de continguts per cursos

Continguts 1 ESO	Continguts 2 ESO	Continguts 3 ESO
<p>La Terra.</p> <p>La Terra al sistema solar.</p> <p>La representació de la Terra. Latitud i longitud.</p> <p>Components bàsics i formes de relleu.</p> <p>Medi físic de les Illes Balears, Espanya, Europa i el món: relleu; hidrografia; clima: elements i diversitat de paisatges; zones bioclimàtiques; medi natural: àrees i problemes mediambientals. La prehistòria.</p> <p>L'evolució de les espècies i l'hominització.</p> <p>La periodització de la prehistòria.</p> <p>Paleolític: etapes; característiques de les formes de vida: els caçadors recol·lectors.</p> <p>Neolític: la revolució agrària i l'expansió de les societats humanes; sedentarisme; artesanía i comerç; organització social; aparició dels ritus: restes materials i artístiques, pintura i escultura. La cultura talaiòtica a les Illes Balears.</p> <p>La història antiga: les primeres civilitzacions. Cultures urbanes. Mesopotàmia i Egipte. Societat, economia i cultura.</p> <p>El món clàssic, Grècia: les polis gregues, expansió comercial i política. L'imperi d'Alexandre el Gran i els seus successors: l'hel·lenisme. L'art, la ciència, el teatre i la filosofia.</p> <p>El món clàssic, Roma: origen i etapes de la història de Roma; la república i l'imperi: organització política i expansió colonial per la Mediterrània; el cristianisme.</p> <p>La península Ibèrica: els pobles preromans i la Hispània romana. El procés de romanització. La integració de les Illes Balears al món romà. La ciutat i el camp. L'art: arquitectura, escultura i pintura.</p>	<p>L'edat mitjana. Concepte d'<i>edat mitjana</i> i subetapes: alta, plena i baixa edat mitjana; la "caiguda" de l'Imperi romà a Occident: divisió política i invasions germàniques. Els regnes germànics i l'Imperi bizantí (Orient). El feudalisme. L'islam i el procés d'unificació dels pobles musulmans. La península Ibèrica: la invasió musulmana, al-Àndalus i els regnes cristians.</p> <p>La plena edat mitjana a Europa (segles XII i XIII).</p> <p>L'evolució dels regnes cristians i musulmans.</p> <p>L'emirat i el califat de Còrdova, els regnes de Castella i d'Aragó (conquesta i repoblació). El regne de Mallorca.</p> <p>L'expansió comercial europea i la recuperació de les ciutats.</p> <p>L'art romànic, el gòtic i l'islàmic. Art gòtic mallorquí (arquitectura religiosa i civil).</p> <p>La baixa edat mitjana a Europa (segles XIV i XV). La crisi de la baixa edat mitjana: la pesta negra i les conseqüències que se'n deriven. Al-Àndalus: els regnes de taifes. Els regnes d'Aragó i de Castella.</p> <p>L'edat moderna: el Renaixement i l'humanisme, abast posterior. L'art renaixentista.</p> <p>Els descobriments geogràfics: Castella i Portugal. Conquesta i colonització d'Amèrica.</p> <p>Les monarquies modernes. La unió dinàstica de Castella i Aragó.</p> <p>Els Àustria i les seves polítiques: Carles V i Felip II. Les guerres de religió, les reformes protestants i la Contrareforma catòlica.</p>	<p>Les Illes Balears, Espanya, Europa i el món: la població; l'organització territorial; models demogràfics; moviments migratoris; la ciutat i el procés d'urbanització.</p> <p>Activitats humanes: àrees productores del món.</p> <p>Sistemes i sectors econòmics. Espais geogràfics segons l'activitat econòmica. Els tres sectors.</p> <p>Aprofitament i futur dels recursos naturals. Desenvolupament sostenible.</p> <p>Impacte mediambiental i aprofitament de recursos.</p>

Taula 1. Elaboració pròpia.

Recuperant el discurs d'en Fontana, no destaca un estudi ni de la dona ni dels subalterns de la història. De fet, la dona és un simple annex que apareix als criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge però no figuren com a contingut. De fet, si analitzem la part d'història medieval, que són més de mil anys de la nostra història on les dones reconegudes són incomptables, no hi ha una sola menció. Pel que fa als subalterns, recordem que són tots aquells que tradicionalment no han estat estudiats per la historiografia tradicional per la seva condició de origen ètnic, sexe o classe. Si bé considerem que és important conèixer les realitats històriques més properes (per una qüestió d'utilitat i comoditat), el currículum és massa eurocentrista i es deixen de banda regions geogràfiques molt importants avui en dia.

D'altra banda identifiquem un evident desajust entre les capacitats dels alumnes de primer d'ESO i l'exigència dels continguts. L'exemple és bàsic: com podem fer entendre als alumnes de primer d'ESO que la Història de Roma té tres grans divisions segons la seva forma de govern si ni tan sols s'ha adquirit encara la idea abstracte d'estat? Evidentment no proposem una reconversió absoluta del currículum, però si un major ajust dels continguts als alumnes, la seva edat i les seves capacitats amb tal de fer-los realistes i d'acord amb les competències clau a assolir.

Si ens centrem amb el darrer cicle d'ESO, com ja hem esmentat els continguts de quart d'ESO són purament històrics, concretament de l'edat contemporània. La problemàtica de l'excés de continguts un cop és present tot si analitzem els diferents blocs. El temari s'inicia amb l'ocàs de l'Antic Règim i acaba amb l'anàlisi del món actual i amb un bloc reflexiu anomenat La Relació entre el passat, el present i el futur a través de la Història i la Geografia. És absolutament impensable acabar tot el currículum proposat en un curs. D'altra banda trobem que la història de l'art queda totalment eclipsada en el darrer curs de l'ESO.

Una problemàtica evident és el solapament de quasi exactament el mateix temari amb Història contemporània de primer de batxiller. Si bé el nivell d'aprofundiment és diferent, considerem que en un any no hi ha tanta diferència i la forma de plantejar-ho no és òptima. Cal pensar ens els alumnes que decideixen fer batxiller, i es troben al manco en història exactament els mateixos continguts. Si només ens centrem en aquets, que aprenen de nou?

Continguts d'Història a 4t d'ESO
BLOC 1. EL SEGLE XVIII A EUROPA FINS AL 1789
BLOC 2. L'ERA DE LES REVOLUCIONS LIBERALS
BLOC 3. LA REVOLUCIÓ INDUSTRIAL
BLOC 4. L'IMPERIALISME DEL SEGLE XIX I LA PRIMERA GUERRA MUNDIAL
BLOC 5. L'ÈPOCA D'ENTREGUERRES (1919-1945)
BLOC 6. LES CAUSES I LES CONSEQÜÈNCIES DE LA SEGONA GUERRA MUNDIAL (1939-1945)
BLOC 7. L'ESTABILITZACIÓ DEL CAPITALISME I L'ÀLLAMENT ECONÒMIC DEL BLOC SOVIÈTIC
BLOC 8. EL MÓN RECENT ENTRE ELS SEGLES XX I XXI
BLOC 9. LA REVOLUCIÓ TECNOLÒGICA I LA GLOBALITZACIÓ AL FINAL DEL SEGLE XX I PRINCIPI DEL XXI
BLOC 10. LA RELACIÓ ENTRE EL PASSAT, EL PRESENT I EL FUTUR A TRAVÉS DE LA HISTÒRIA I LA GEOGRAFIA

Taula 2. Elaboració pròpia.

Creiem que és fonamental en els pròxims anys fer una revisió total i absoluta del currículum de les ciències socials per adaptar els continguts, els criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge a l'adquisició de competències i evidentment a la introducció de metodologies més innovadores. Sense dubte el canvi metodològic i sobretot la pedagogia sobre els usos de la nostra disciplina i la seva utilitat poden ser cabdals per crear un major interès per la Història, i que en la cultura general aquesta deixi de representar dates, personatges importants i batalles.

4. La importància del Bloc 10: La relació entre el passat, el present i el futur a través de la Història i la Geografia

A través d'aquest estudi previ a la nostra proposta hem pogut veure com la nostra disciplina necessita d'un canvi urgent per adaptar-se a la nova realitat educativa i sobretot anar a la recerca d'una utilitat real per a crear un impacte en la societat i els nostres joves, adaptar-se a l'aprenentatge competencial i sobretot ser una font d'aprenentatge significatiu. Un dels mecanismes que hem identificat per fer una passa endavant és reflexionar sobre els usos de la Història (i la resta de ciències socials) per damunt dels continguts, que si bé són importants, amb el pas del temps són abundants i impossibles d'assimilar en la seva totalitat. Arran de l'anàlisi del currículum identifiquem el Bloc 10, ubicat al darrer curs d'ESO que es basa en certa manera en una profunda reflexió sobre els usos de la Història, ja introduït per tot una sèrie d'autors a les planes anteriors. Establir relacions entre el passat, el present i el futur mitjançant la Història és una tasca agosarada però una de les grans finalitats de la disciplina. A l'hora des de la nostre experiència personal mai vàrem realitzar aquest apartat. La seva posició marginal en el currículum (el darrer bloc del darrer curs) i el fet de ser l'únic apartat reflexiu sobre la Història i la Geografia en tot el currículum ens fan pensar que la seva posició és més aviat nul·la, encara que probablement és el bloc de continguts més important i essencial si compartim el discurs que acabem d'elaborar.

Si analitzem el currículum, els continguts emanen del propi títol del bloc: La relació entre el passat, el present i el futur a través de la història i la geografia, i per tant no ens aporta informació nova. Ara bé, els criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge si:

"1. Reconèixer que el passat "no és mort i enterrat", sinó que determina el present i els diversos possibles futurs i espais o hi influeix.

1.1. Planteja possibles beneficis i desavantatges per a les societats humanes i per al medi natural d'algunes conseqüències de l'escalfament global, com el desgel del Bàltic.

1.2. Valora com una Europa en guerra durant el segle XX pot arribar a una unió econòmica i política al segle XXI.

1.3. Compara, en un aspecte o en diversos, les revolucions industrials del segle XIX amb la revolució tecnològica de final del segle XX i principi del XXI." (Currículum d'educació CAIB-ESO, 2021).

En referència al primer estàndard d'aprenentatge s'estableix una relació entre la situació dels humans actualment i el desgel a conseqüència de l'escalfament global. És un exemple fonamental ja que analitzem un problema originat al passat (l'escalfament global per l'acció antròpica comença amb la revolució industrial), ens afecta de ple al present (avui en dia en vivíem les conseqüències) i el futur es representat com un escenari incert perquè depèn del que fem avui en dia i en els pròxims anys. Per tant, el primer exemple ens aporta una problemàtica de rabiosa actualitat a abordar, on fins i tot nosaltres som els protagonistes, ja que per poc que sigui, el nostre mode de viure té un impacte en el medi ambient. Aplicar la temàtica anterior és essencial ja que no només depèn de la disciplina històrica sinó també de la geografia. Establir aquets ponts entre disciplines pot ser enriquidor pels alumnes tot eliminant barreres entre coneixements i matèries.

El segon punt, de caire profundament històric i polític ens convida a la reflexió de com es pot constituir una Unió Europea a finals del segle XX després d'haver viscut entre el 1914 i el 1945 dues guerres mundials i un període d'entreguerres de profunda tensió. Un cop més trobam uns fets originats al passat (les dues guerres mundials, la constitució de la unió econòmica seguida de la política), un present no absent de certes problemàtiques (països reticents a la Unió Europea, falta de democràcia interna, falta de pertinença cap a Europa política i culturalment) i un futur que evidentment desconeixem que acabarà per revelar aquesta unió política.

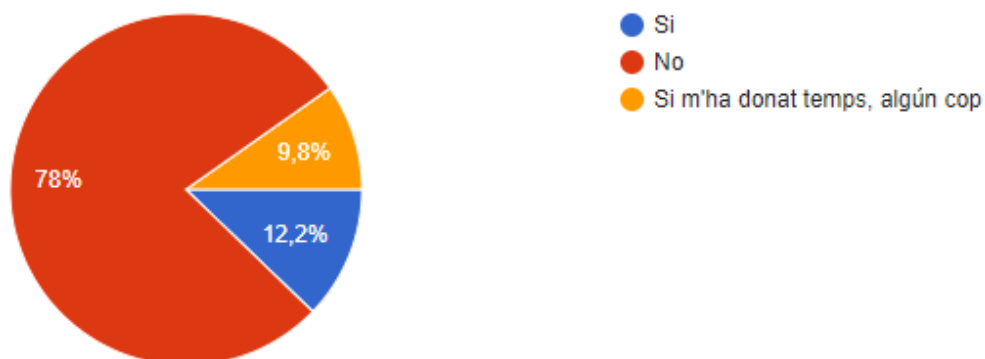
El darrer punt es basa en una comparació entre la Revolució Industrial i la Revolució Tecnològica del nostre temps. Una vegada més apareix un element del passat (la Revolució Industrial), el present (la revolució tecnològica) i el futur, encara que d'una forma manco explícita (per exemple, que podem esperar de la pròxima revolució tecnològica i si serà més o manco impactant que la resta).

Independentment de la temàtica el bloc 10 del currículum del darrer curs de l'ESO, mitjançant aquest plantejament del passat, present i futur permet establir eixos des d'un punt de vista holístic. Identificar l'origen dels problemes, quin estat tenen actualment i com els poden solucionar o com evolucionaran en un futur pròxim. El plantejament d'aquest bloc de continguts des del nostre punt de vista esdevé el més útil per a la Història. En certa manera ens obliga a ser crítics amb

el nostre present actual si identifiquem les possibles problemàtiques o qüestions que puguin existir. A l'hora ens obliga a estudiar i comprendre el passat, mitjançant la Història per entendre els problemes de fons. Un cop coneixem a fons la temàtica i el problema o la qüestió a treballar, podem fer propostes de cara a atendre el futur. Dit això considerem que el principi del Bloc 10 hauria de ser una constant al currículum d'Història, Geografia i Història de l'Art a tots els cursos ja que és la millor eina per a formar ciutadans implicats en el sistema democràtic però a la vegada crítics amb el sistema.

Com hem avançat a les planes anteriors, malgrat la presència del Bloc 10 al currículum, aquest té una posició totalment marginal i creiem que no és un bloc de continguts que es dugui a terme a les aules de secundària de forma regular. En primer lloc s'ubica al darrer curs d'ESO, és el darrer bloc i tampoc està tan definit com la resta si atenem als continguts, els criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge. D'igual manera la seva presència als llibres de text no destaca. Amb la intenció de resoldre la nostra hipòtesi hem duit a terme una enquesta lliure cap a exalumnes d'ESO i sobretot a docents de ciències socials per veure quins a quin punt es treballa el bloc en qüestió. A continuació mostrem els resultats per treure les conclusions pertinents:

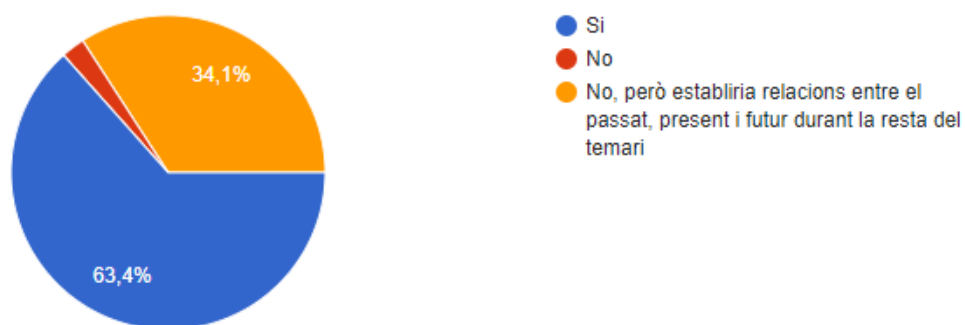
Com a docent / alumne algú cop has treballat en un aula de quart d'ESO el bloc 10 del currículum?

Gràfic 1. Elaboració pròpia.

Si bé l'estudi guanyaria en qualitat amb un major nombre de participants, tant la nostra experiència personal, els arguments que hem presentat i el reforç de l'enquesta ens confirmen que el bloc 10 no es sol dur a terme a les aules de secundària malgrat ser un dels més importants al nostre paper a l'hora d'aportar utilitat a la nostra disciplina i dotar els alumnes d'un esperit crític. Quasi un 80% dels participants indica que mai ha duit a terme el bloc 10 o l'ha estudiat. Un 12'2% indica que si ha treballat el passat, present i futur a través de la Història i Geografia, però sempre mencionant el factor temps, impediment ja esmentat anteriorment. Només un 10% indiquen que si ha donat temps, l'han duit a terme. Per tant, confirmem que la falta de temps, en part a causa per l'abundància de continguts impedeix acabar el currículum, i per tant dur a terme un dels blocs temàtics des del nostre punt de vista més importants.

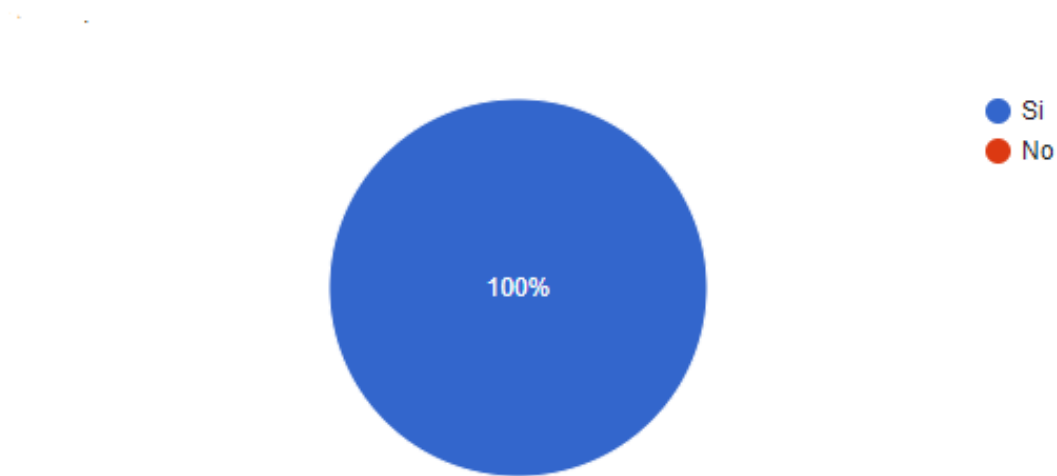
Consideres que és una part fonamental que s'hauria de treballar com una unitat didàctica convencional?

Gràfic 2. Elaboració pròpia.

La segona pregunta de la nostra enquesta presenta dos grans blocs d'opinió. Més d'un 60% defensa que el bloc 10 s'ha de dur a terme com una unitat didàctica convencional, en certa manera d'acord amb el que el currículum estableix. Un 34% indica que no cal fer una unitat didàctica sobre el bloc 10 però durant el temari es poden fer constant referències a l'hora d'establir eixes relacions entre el passat, el present i el futur. Només una persona diu que no s'ha de fer referència al plantejat pel bloc 10.

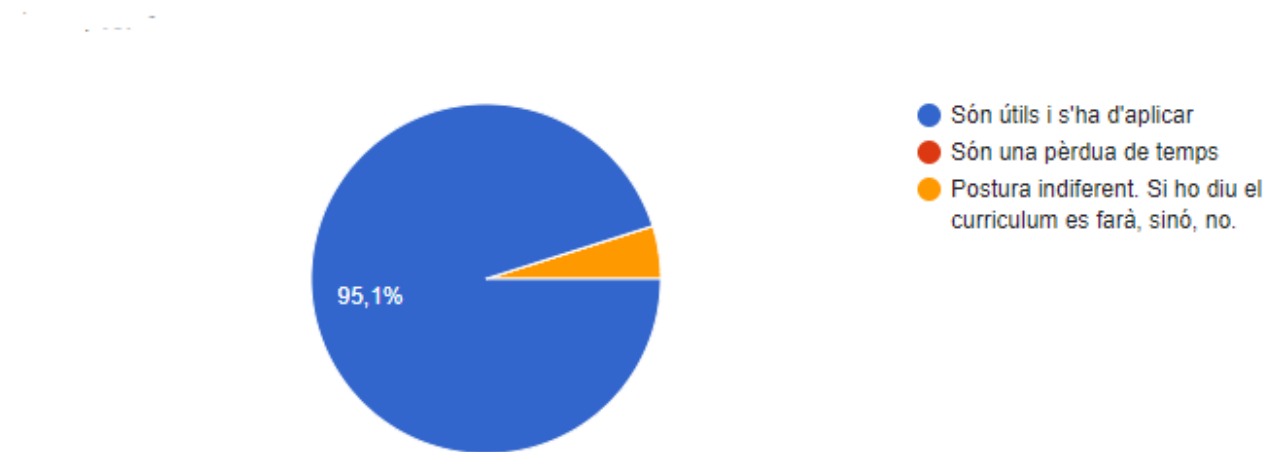
Creus que és adequat reflexionar sobre l'ús de la història, sobre les fonts i la tasca de l'historiador/a com un contingut més del temari?

Gràfic 3. Elaboració pròpia.

Curiosament el 100% dels participants declara que si és important reflexionar sobre l'ús de la història, les fonts i la tasca de l'historiador com un contingut més del temari. Combinar la present reflexió amb els continguts del bloc 10 des del nostre punt de vista seria ideal.

Fins a quin punt creus que són útils aquets tipus d'apartats més aviat reflexius?

Gràfic 4. Elaboració pròpia.

Pràcticament la totalitat dels participants indica que els apartats reflexius sobre la història i els seus usos són molt útils i s'han d'aplicar com un contingut més. Només dos participants demostren una postura indiferent, optant per fer-ho si el currículum així ho demana.

En conclusió La relació entre el passat, el present i el futur a través de la Història i la Geografia és un apartat fonamental per treballar la nostra disciplina a les aules amb la intenció de formar alumnes que coneguin la Història, però també els usos que s'hi poden fer, tot esdevenint ciutadans crítics amb els temes d'actualitat. El nostre breu estudi declara que tant docents com antics alumnes són conscients majoritàriament de la importància de donar un sentit a la Història i una utilitat evident, per exemple amb aquets tipus d'apartats no tant basats en els continguts.

Reiterem que el nombre de participants de l'enquesta anterior no ha estat satisfactori i que per tant, afirmem que els resultats no són lo suficientment representatius com per treure conclusions definitives. Per aquest fet hem decidit elaborar tot un seguit d'entrevistes a professors d'història per complementar els resultats i aportar un element qualitatiu i obert (les entrevistes s'han adjuntat al punt 8.6 de l'annex). En general trobem que no hi ha una predisposició a treballar el bloc 10 com una unitat didàctica convencional, sinó que es duen a terme sovint relacions entre el passat, present i futur a través de reflexions, no sols a quart d'ESO sinó a les diferents assignatures d'història. Si bé alguns dels entrevistats coneixen el bloc (així com els seus companys), no hi ha un mètode a l'hora de treballar-lo, i des del nostre punt de vista és important. D'altra banda, tots estan d'acord en que és necessari treballar aquets tipus de reflexions, que evidentment es fan, però des d'un punt de vista utilitari per a la història. Un altre punt interessant que bona part dels entrevistats comparteix és el factor temps. El currículum és molt extens, i sovint no es pot veure tot el temari. No només es deixa de banda el bloc 10, sinó que també s'arriba a deixar de treballar els continguts del món actual, fonamentals per comprendre la història recent i en conseqüència el present.

Tant per les dades de les enquestes com pels testimonis proporcionats pels entrevistats, confirmem la nostra hipòtesi, i es que el Bloc 10 és residual i en general manquen els apartats reflexius sobre la Història a les aules de secundària, al manco treballats des d'una metodologia. De tota manera cal indicar que hi ha una divergència a l'hora de treballar l'apartat en qüestió. Mentre que un grup majoritari diu que s'ha de fer a través d'una unitat didàctica convencional, un grup considerable opina que s'ha de fer durant tot el curs aportant pertinents reflexions.

5. L'Aprenentatge basat en projectes, un mitjà per l'estudi del passat, el present i el futur a través de la Història

5.1. Per què ABP?

La preocupant situació educativa dels darrers anys, especialment a la nostra comunitat autònoma on el fracàs escolar és punter han posat de relleu la necessitat de transformar l'educació. La progressiva introducció de les TIC i la innovació i investigació educativa han posat de relleu la importància d'aplicar metodologies innovadores als diferents programes educatius actuals. En conseqüència, el nostre estudi no només pot basar-se en la presentació d'una justificació de la importància de la Història i la seva utilitat tot remarcant un dels blocs més representatius en aquest sentit del currículum, també cal aportar una proposta basada en una metodologia innovadora. Com apunten la majoria d'autors citats en les planes anteriors, cal abandonar el monopoli de la memorística de la Història i plantejar metodologies innovadores que permetin als alumnes integrar aprenentatges significatius. Si bé considerem que l'aprenentatge per projectes és la metodologia de "moda" i que sovint eclipsa altre formes d'ensenyament alternatives i igual de vàlides, per les raons que presentem a continuació considerem que és la forma a treballar que més s'ajusta el discurs que hem anat elaborant durant el present estudi i que més pot funcionar a l'hora de treballar el bloc 10 del currículum.

Una de les nostres preocupacions principals s'ha centrat en la recerca de la utilitat de la Història, i en definitiva de donar un sentit a l'estudi de la nostra matèria als alumnes. L'aprenentatge basat en projectes esdevé clau en aquest sentit si atenem al següent testimoni:

"El ABP es un método de enseñanza donde los estudiantes adquieren y aplican habilidades trabajando en un proyecto a largo plazo que implica una investigación en profundidad sobre un tema o pregunta" (Pérez de Albéniz Iturriaga, Fonseca Pedrero i Lucas Molina, 2021: 10).

Seguidament ha de tenir un sentit per l'alumne, s'hi ha d'implicar, i en definitiva ser útil. D'altra banda, el projecte ha de tenir una funció lògica dins el marc de l'assignatura en qüestió i tenir una finalitat educativa. Recuperant la idea de la utilitat, l'aprenentatge per projectes és un mètode que després d'un període de temps determinat basat en la investigació arran d'una temàtica concreta, es presenta un producte final (a determinar) tangible. Per tant, el fet de presentar una tasca final real que tant el docent com els alumnes veuran pot incrementar l'interès pel projecte. Els autors esmentats anteriorment indiquen que la visualització del producte final per part de pares, mares i altres personalitats de la comunitat educativa, com part de l'equip directiu, pot incrementar l'interès i la dedicació per part dels alumnes (Pérez de Albéniz Iturriaga, Fonseca Pedrero i Lucas Molina, 2021: 11).

El treball per projectes sol anar de la mà del treball cooperatiu. Sense restar importància a les tasques i la reflexió individuals, és fonamental avui en dia potenciar el treball en grup. Deixant de banda el més elemental, que és la intrínseca naturalesa social dels éssers humans, el treball cooperatiu és essencial per complir amb l'atenció a la diversitat (és ideal que els grups siguin heterogenis creats a partir del criteri del docent) i en definitiva preparar als alumnes per a treballar en equip. Ampliant les dues darreres idees que hem elaborat, tant la creació d'un producte final com el treball cooperatiu comporten la tasca autònoma dels alumnes i la distribució de tasques. El docent adquireix un rol d'acompanyant, i no un simple transmissor de coneixements basats en una suposada autoritat intel·lectual. El foment del treball autònom per part dels alumnes i la reconstrucció dels rols dins l'aula és clau per a la transformació educativa.

Cal comentar que l'ABP és un mitjà per a treballar competències. En primer lloc la capacitat comunicativa i lingüística, aprendre per aprendre, social i cívica i en definitiva qualsevol competència que es vulgui treballar tot depenent de la temàtica del projecte o de les característiques que el docent pugui elaborar a partir de la seva proposta concreta. En conclusió la metodologia que identifiquem més útil a l'hora de treballar el Passat, el present i el futur a través de la Història i la Geografia és l'ABP. El treball cooperatiu i l'autonomia dels alumnes que es desprenen esdevenen un mitjà per complir amb els criteris educatius actuals i per formar ciutadans crítics i autònoms.

5.2. Una proposta educativa per transformar el present i el futur

L'objectiu del present subapartat és el de definir la nostra proposta educativa basada en Aprenentatge per projectes. La proposta es durà a terme des d'un punt de vista realista tot tenint en consideració les limitacions i barreres com poden ser el currículum, la realitat dels centres educatius actuals i les capacitats dels alumnes. La proposta educativa és possible si parem esment en el recent canvi metodològic i organitzatiu de la majoria dels centres de les Illes Balears. Seguidament, així com hem comentat anteriorment, l'ABP és la metodologia triomfant que ha monopolitzat la innovació educativa. Per tant l'únic condicionant és que per aplicar la nostra proposta hauríem de tenir el vistiplau del departament de geografia i història i altres possibles òrgans de govern. D'altra banda, un altre condicionant possible és la possible naturalesa multimatèria del ABP. Sovint els projectes es fan d'es d'un punt de vista multidisciplinar. En el nostre cas, la proposta és única i exclusivament des del punt de vista del departament de geografia i història, encara que evidentment considerem positiu la convergència de diferents departaments en un mateix projecte. Esmentats els possibles condicionats, anem a presentar els punts clau de la proposta educativa:

1. Segons l'anàlisi del currículum actual, el Bloc 10, que hem identificat com el més important i reflexiu per la Història i la Geografia, té una posició marginal i a més no es treballa sovint. El Passat, present i futur a través de la Història i la Geografia ha de tenir un **caràcter transversal**. El Bloc 10 ha d'estar present a tots els cursos d'ESO i fins i tot el primer curs de Batxillerat si realment volem donar una utilitat a les nostres disciplines. El darrer curs de batxillerat el deixam al marge per la presència de les PBAU, condicionant molt important a l'hora de fer grans innovacions educatives. Per transversal entenem que no només ha de formar part de tot el currículum d'ESO, sinó que no es pot concebre com una unitat didàctica sinó com un principi present en la mateixa metodologia.

2. L'ABP pot tenir una duració variable en el temps i l'objectiu no és ser una sobrecarrega de feina pels alumnes. Trobem ideal per trimestre realitzar **un màxim de dues unitat didàctiques o dos tallers aplicant el treball per projectes**. ABP, a més dels beneficis indicats anteriorment és un substitutiu clau de la prova escrita, poc competencial i atractiva si se'n abusa.
3. **La temàtica** pot ser variada i s'ha **d'ajustar al contingut de cada curs**, encara que **també pot ser a partir d'una notícia d'actualitat**. A l'annex s'adjuntaran tot una sèrie de possibles exemples a treballar a banda dels proposats pel currículum, com poden ser la qüestió de la Unió Europea, el canvi climàtic o la comparació entre les dues revolucions industrials i un possible canvi tecnològic futur.
4. L'objectiu és aplicar l'ABP per estudiar el passat, el present i el futur a través de la Història i la Geografia, per tant la relació entre els tres moments ha de ser evident. Per tant, hem d'intentar seleccionar temes que tinguin un origen en el passat, perdurin en el present i persisteixin en un futur més o manco pròxim. Per tant partir d'una **pregunta clau o problema** és fonamental en aquest sentit.
5. Els docents per dur a terme l'elecció del tema poden fer-ho mitjançant una **fitxa** que presentarem a l'annex. La fitxa que plantejem serà la base per recollir diferents temàtiques, el curs a qui va dirigit, el problema clau, l'origen històric, quin és el producte final, possibles fonts d'informació, etc...
6. La presentació d'un **producte final** és fonamental. Pot ser una exposició oral, un vídeo, un pòster... La intenció no és la de crear per crear, sinó la de elaborar un mitjà per difondre un discurs que, al davant del problema, identifiqui una possible solució. En definitiva construir un mitjà que arrel del treball històric, aposti per solucions reals.

7. No podem entendre la innovació educativa avui en dia sense contemplar **l'atenció a la diversitat i respectar la inclusió**. El mode a treballar ideal és el treball cooperatiu mitjançant la tècnica 1, 2, 3 i 4, és a dir, grups de quatre individus amb capacitats molt diferents entre els extrems. La divisió de rols i tasques interna també és fonamental.

8. **Referent a l'avaluació**, com hem esmentat anteriorment hauria de tenir el pes d'una unitat didàctica per projecte o al manco un tan per cent equivalent a la càrrega de feina que suposi. Això dependrà del tipus de projecte, del volum de feina, dificultat i sessions invertides. L'avaluació per part del professor és important, però la autoavaluació i coavaluació són dues alternatives cada cop més importants que no s'haurien de deixar de banda.

El nostre projecte de proposta educativa basada en l'ABP pot tenir molt d'èxit en cas d'aplicar-se al panorama educatiu actual. La familiarització del l'aprenentatge per projectes de la majoria dels centres educatius que ja han iniciat el procés de transformació pot facilitar la seva implementació. La vertadera innovació es basa en la posada en valor d'un apartat contemplat pel currículum, el qual consideram cabdal per potenciar l'ús de la història i la seva utilitat, i a la vegada treballar temes que incitin a la capacitat crítica dels alumnes tot analitzant temes d'actualitat. Un gran aspecte positiu de la nostre proposta es basa en el seu caràcter força obert ja que qualsevol tema que respecti una correlació entre l'esquema passat, present i futur és vàlid. En els annexes adjuntem un total de 8 exemples, tot oferint dues mostres per cada curs d'ESO per acabar de definir la nostra proposta.

6. Conclusions

Qualsevol professor d'història s'hauria de demanar al llarg de la seva carrera professional "*Quo vadis, història?*", especialment per tenir eines a l'hora de contestar la pregunta (sovint impertinent) "Professor, i la història per a què serveix?". El nostre estudi s'ha desenvolupat arreu d'aquesta simple pregunta: D'on ve la nostra disciplina i com s'ha ensenyat, quina és la seva situació actualment i quins problemes es presenten i quin futur es dibuixa a curt termini. Són qüestions fonamentals per avançar com a disciplina i com a docents, al nostre parer. Per innovar i per posar en valor la Història i el seu paper en l'educació ha estat imprescindible acudir a la bibliografia més elemental per veure els inicis de l'ensenyament de la Història i la seva finalitat.

Referent a la utilitat de la Història a les aules de secundària trobem dues grans tendències que poden semblar a simple vista oposades, però hem pogut constatar que realment no ho són tan. En primer lloc trobem tot un seguit d'autors més aviat tradicionals que defensen que la Història és un mitjà per ensenyar les diferents històries nacionals i estatals, i en general una eina dels estats i la burgesia en un primer moment per a formar ciutadans obedients i en ple acord amb el sistema. Una altra postura representada en la figura del català Josep Fontana, defensa l'ús de la Història com un mitjà per formar, ciutadans, però crítics amb el sistema, i una de les vies per fer-ho és recuperar els subalterns de la Història i aquelles temes deixats de banda interessadament pels poders. Considerem que formar a ciutadans involucrats amb el sistema democràtic i els seus valors, però a la vegada amb un esperit crític no és incompatible i hauria de ser un dels pilars educatius bàsics de qualsevol estat democràtic actual.

Per fer d'aquets dos objectius una realitat és fonamental dur a terme un canvi metodològic. La Història cada vegada interessa manco i es a causa de l'abús d'una forma d'ensenyar la nostra disciplina en base a la memorística, principi que xoca brutalment en un món on la informació no només és colossal, sinó immediata. Les limitacions i les barreres de l'ensenyament de la Història es poden superar, al nostre parer, cercant una utilitat, fomentar-la, i evidentment canviant a metodologies actives pels alumnes. Sumat a les anteriors causes, no podem seguir fomentant les classes magistrals i les metodologies tradicionals si

hem d'aplicar un aprenentatge basat en competències. La Història i el seu ensenyament a les aules, pel treball competencial, n'és una privilegiada. En aquest sentit cal superar les barreres que ens aporta el currículum, especialment cal mirar seleccionar els continguts encara més, ja que la seva abundància és sovint una font de problemes, com per exemple, acabar el currículum. Tots aquets canvis proposats evidentment no poden ser realitzats a partir del nostre estudi, però si que presentem la nostra aportació.

Com a mitjà per a fer-ho, hem considerat oportú valorar la importància del Bloc 10 del currículum anomenat La relació entre el passat, el present i el futur a través de la Història i la Geografia. Creiem que treballar sobre aquesta qüestió mitjançant una metodologia innovadora com és l'Aprenentatge per projectes, tot fent extensiu l'apartat no només a quart d'ESO sinó a la resta de cursos, fins i tot aplicant-se a primer de batxiller.

Referent a la nostra hipòtesi plantejada a l'inici del nostre estudi, confirmam que avui en dia encara fa falta en general una reflexió sobre el paper de la Història i la seva importància. Ho demostra el fet de que l'apartat més reflexiu del currículum, el Bloc 10 del darrer curs d'ESO té una posició a pics marginal i la gran majoria de vegades ni es comença. Precisament per això, la nostra proposta té la intenció de donar una certa rellevància al bloc 10, tot fent-lo transversal no sols a quart d'ESO sinó a la resta de cicles.

Ja per acabar, l'ensenyament d'Història necessita sempre d'una constant revisió i innovació. El nostre estudi i la nostra proposta, només és una modesta mostra que juntament com la dels grups *Germania 75*, *Cronos* i el *Grupo 13-16* són simples petites grans passes.

7. Bibliografia

- Arthur, J., & Philips, R. (2000). *Issues in History Teaching*. Nova York: Psychology Press.
- Berg, C. W. (2019). Why study history? An examination of undergraduate students' notions and perceptions about history. *Historical Encounters: A journal of historical consciousness, historical cultures, and history education*, 1(6), 54-71.
- Currículums educació CAIB-ESO. (2021). Recuperat el 8 Juny de 2021, de <https://intranet.caib.es/sites/curriculum/ca/eso/>
- Decret 34/2015, 16 de maig, *pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears*. (2015). BOIB 73, de 16 de maig de 2015.
- Fontana, J. (2018). Per a què serveix un historiador? . A *L'ofici d'historiador* (p. 235-253). Barcelona: Arcadia.
- Irigoyen, A. (2019). Aprenent història amb treball cooperatiu. Estudi de cas a primer de batxillerat. *Comunicació educativa*(32), 29-57.
- Navarro-Medina, E. (2015). El desarrollo de las competencias ciudadanas a través de la enseñanza de la Historia de España. *Enseñanza de las Ciencias Sociales*(14), 49-59.
- Ordre ECD 65/2015, 21 de gener, *por la que se describen las relaciones entre las competencias, los contenidos y los criterios de evaluación de la educación primaria, la educación secundaria obligatòria y el bachillerato*. (2015). *Boletín Oficial del Estado*, 25, sec. I de 29 de Gener de 2011, 6986-7003.
- Osler, A., & Starskey, H. (2006). Education for democratic citizenship: A review of research, policy and practice. *Research Papers in Education*, 21(4), 433-466.
- Pérez de Albéniz Iturriaga, A., Fonseca Pedrero, E., & Lucas Molina, B. (2021). Iniciación al Aprendizaje Basado en Proyectos: Claves para su implementación. *Universidad de la Rioja*, 5-53.
- Prats, J., & Santacana, J. (2001). Principios para la enseñanza de la historia. A *Enseñar historia: Notas para una didáctica renovadora* (p. 13-33). Mérida: Consejería de Educación, Ciencia y Tecnología.
- Suárez, M. Á. (2010). Enseñanza de la Historia: viejos problemas y necesidad de un cambio. Reflexión de un alumno del Máster de Secundaria. *Proyecto CLIO*(36).

Suárez, P. T. (2017). Enseñar historia, un reto entre la didáctica y la disciplina: Reflexión desde la formación de docentes de ciencias sociales de Colombia. *Diálogo Andino*(53), 59-71.

Tenas, N. S. (2010). La enseñanza de la historia a través del aprendizaje por descubrimiento: Evolución del proyecto treinta años después. *Enseñanza de las ciencias sociales*(10), 3-10.

Trigeros Cano, J., Molina Saorín, J., & Álvarez Martínez Iglesias, J. (2017). La enseñanza de la historia y el desarrollo de competencias sociales y cívicas. *Clio*(43), 1-10.

8. Annexes

8.1. Proposta de fitxa

L'exemple de fitxa per desenvolupar i programar l'ABP "El passat, present i futur a través de la Història i la Geografia" es presenta a la plana següent, tot presentant-se en un full individual per aproximar-se el més possible a una situació real. La resta d'exemples seguiran el mateix principi.

LOGO DEL CENTRE	"Títol del tema" i el passat, el present i el futur a través de la Història i la Geografia	Curs a qui va dirigit
Departament de Geografia i Història	Unitat Didàctica	Nom del professor

1. Introducció i justificació del tema

El primer apartat de la fitxa es basa en una introducció sobre el tema que es vol treballar i un justificació del tema. Cal recordar que no tots els continguts del currículum es poden treballar de manera realista mitjançant l'ABP si són molt complexos, per exemple. El docent que realitza l'aportació també pot justificar com es relaciona la temàtica amb la unitat didàctica en qüestió.

2. Problema o pregunta sobre la qual els alumnes treballen

La segona secció de la fitxa demana explícitament sobre quin problema o qüestió els alumnes han de treballar. En alguns temes serà més explícit o no, per tant es sol·licita un aclariment clar i concís.

3. Tipologia de producte final

Com hem ja hem dit anteriorment, l'ABP pot tenir diferents tipus de productes finals. En l'apartat en qüestió el professor especifica quin tipus de tasca han de dur els alumnes, que en definitiva serà fonamental a l'hora d'avaluar.

4. Avaluació

Bàsicament s'especifica com s'avaluarà el projecte.

5. Temporització

Es presenta una programació del taller per sessions de 55 minuts.

6. Competències que es treballen

7. Potencial projecte multidisciplinari (opcional)

<p>LOGO DEL CENTRE</p>	<p>La democràcia i el passat, el present i el futur a través de la Història i la Geografia</p>	<p>Primer d'ESO</p>
<p>Departament de Geografia i Història</p>	<p>El món clàssic, Grècia: les polis gregues, expansió comercial i política. L'imperi d'Alexandre el Gran i els seus successors: l'hel·lenisme. L'art, la ciència, el teatre i la filosofia.</p>	<p>Benjamin Serra Montes</p>

1. Introducció i justificació del tema

Bona part dels països d'arreu del món, llevat d'algunes excepcions, tenen sistemes de govern basats en la representació per l'elecció dels ciutadans els quals anomenam democràcies. Complint els principis de la separació de poders (executiu, legislatiu i judicial) i la igualtat legal, en principi són d'entre la resta d'alternatives (per exemple les dictadures), la forma de govern més justa per a tothom.

Si bé la democràcia té el seu origen en la Grècia clàssica, el sistema actual té grans diferències, i també moltes problemàtiques, entre les quals esmentem: falta de confiança amb el sistema (manifestat en l'abstenció), en part relacionat amb la segona quimera, la corrupció. D'altra banda existeixen amenaces per part de l'extrema dreta per eliminar el sistema democràtic. Amb tot això, asseguram que si bé es el sistema vigent i majoritari, no és perfecte.

Com a futurs ciutadans actius i participatius del sistema, és fonamental esbrinar l'origen de la democràcia, la seva evolució i comprendre el seu funcionament. A més, cal reflexionar sobre les amenaces que pot sofrir la democràcia a curt i llarg termini per defensar un sistema, que en origen, té la intenció de representar a tothom. En definitiva, hem de defensar la democràcia, conèixer-la, però també desenvolupar un punt de vista crític.

2. Problema o pregunta sobre la qual els alumnes treballen

La democràcia és un sistema estès arreu del món que en teoria es presenta com el més just i obert a la ciutadania on tothom major d'edat participa del sistema. No obstant això existeixen problemàtiques, que es poden manifestar en el futur que cal atendre.

- a) Elaboreu una breu definició sobre la democràcia de la Grècia clàssica, la democràcia actual i remarqueu les diferències fonamentals.
- b) Identifiqueu, segons el vostre criteri, 4 problemes que té la democràcia espanyola actualment que poden amenaçar en un futur el sistema democràtic.
- c) Proposeu 4 propostes de millora o de defensa del sistema democràtic per protegir-lo de les seves amenaces en el futur, en relació als problemes que heu identificat.

3. Tipologia de producte final

El vostre projecte es basarà en l'elaboració de pòsters en format físic el quals es penjaran un cop finalitzats al passadís de la classe. S'han d'incloure els tres apartats esmentats anteriorment el més sintetitzats possible. Es valorarà la introducció o dibuix d'imatges relacionades amb el tema i la creativitat en general.

4. Avaluació

- a) L'avaluació del pòster tindrà un pes del 20% de la unitat didàctica "El món clàssic, Grècia: les polis gregues, expansió comercial i política. L'imperi d'Alexandre el Gran i els seus successors: l'hel·lenisme. L'art, la ciència, el teatre i la filosofia.", formant part de la avaluació formadora.
- b) L'avaluació es durà a terme mitjançant la rúbrica presentada a continuació única i exclusivament pel professor.

Criteri	Expert (4)	Avançat (3)	Aprenent (2)	Novell (1)
Continguts del pòster	La definició i comparació sobre la democràcia, així com la resta de continguts estan perfectament desenvolupats	En general els continguts del pòster sobre la democràcia són encertats, encara que falten algunes idees clau	Existeixen errors sobre el concepte de democràcia i falten algunes idees clau	Es demostra una idea errònia de la democràcia en les dues èpoques indicades
Originalitat i realisme de les propostes de millora de la democràcia	Les propostes de millora i defensa de la democràcia són originals i es presenten realistes	Les propostes de millora en general són originals i algunes són realistes	Falta originalitat referent a les propostes i existeix sovint una falta de realisme	S'han calcat la majoria de propostes d'exemples del professor o altres grups i/o no són realistes o encertades
Creativitat i originalitat	La lectura del pòster és clara, molt original i creativa. Inclou imatges relacionades amb la temàtica	El pòster s'ha elaborat amb certa originalitat i creativitat, però sovint hi ha problemes per realitzar una lectura clara	El pòster és original però falta una certa creativitat. No es pot llegir molt bé	Hi ha una falta de creativitat, originalitat i existeixen dificultats per comprendre la informació escrita
Ortografia i principis textuais	No existeixen faltes de ortografia, coherència, adequació i cohesió	Hi ha alguna falta d'ortografia, però es respecta la coherència, adequació i cohesió	Hi ha algunes faltes d'ortografia i sovint es vulnera algun dels principis textuais	Hi ha moltes faltes d'ortografia i es vulneren sovint tots els principis textuais

5. Temporització

Temporització projecte – Democràcia	
Sessió 1, Inici del projecte	<p>a) Realització dels grups i distribució de la classe (10') El docent realitza els grups mitjançant la tècnica 1, 2, 3 i 4 per crear grups heterogenis tot establint grups amb líders i alumnes amb necessitat d'ajuda.</p> <p>b) Repartiment del full del projecte (20') Es reparteix la fitxa del projecte a tota la classe, es llegeix entre tots, s'explica i es contesten possibles preguntes.</p> <p>c) Inici de recerca d'informació (25')</p>
Sessió 2, Recerca i elaboració	<p>a) Distribució de la classe per grups (5')</p> <p>b) Recerca i elaboració del projecte (50')</p>
Sessió 3, Recerca i elaboració	<p>a) Distribució de la classe per grups (5')</p> <p>b) Recerca i elaboració del projecte (50')</p>
Sessió 4, Elaboració i finalització	<p>a) Distribució de la classe per grups (5')</p> <p>b) Elaboració del pòster (30')</p> <p>c) Penjada del pòster al passadís de la classe (20')</p>

6. Competències que es treballen

Competència Social i cívica	x
Competència Aprendre per aprendre	x
Competència Comunicació lingüística	x
Competència Digital	
Competència Expressió cultural	
Competència Matemàtica	
Competència d'iniciativa i esperit emprenedor	x

7. Potencial projecte multidisciplinari

El present projecte es podria dur a terme conjuntament amb els departaments **d'Arts Plàstiques i Filosofia.**

<p>LOGO DEL CENTRE</p>	<p>El patrimoni històric</p>	<p>Primer d'ESO</p>
<p>Departament de Geografia i Història</p>	<p>Tema genèric d'Història (No és una UD en concret)</p>	<p>Benjamin Serra Montes</p>

1. Introducció i justificació del tema

Durant el transcurs de la part d'Història de la nostra assignatura hem pogut conèixer, a més de les primeres dues etapes, les diferents fonts d'estudi de la disciplina: l'escriptura, les fonts orals i l'herència material en general, sovint recuperada per l'arqueologia en les etapes més llunyanes al nostre temps. El patrimoni històric material és fonamental ja que són petjades dels nostres avantpassats que podem veure i tocar, i que en definitiva són una mostra material del passat, que es poden complementar, si existeixen, amb les fonts escrites o orals.

No obstant això, el patrimoni material està condicionat per tot una sèrie d'amenaques que el poden fer desaparèixer o fer malbé, perdent la seva essència. És important, a més de protegir el patrimoni històric, mantenir-lo i difondre la seva coneixença. Per això cal conèixer les possibles amenaces i perills concrets de cada jaciment o mostra patrimonial, tant de la mà de l'acció humana com de la natura.

2. Problema o pregunta sobre la qual els alumnes treballen

Els jaciments i el patrimoni històric material són mostres del passat de diferents èpoques determinades, existents avui en dia, però les quals tenen un futur incert, tot depenent de les futures accions dels ciutadans.

La vostra tasca és la de seleccionar dos jaciments històrics o punts d'interès del vostre municipi o voltants, visitar-lo i realitzar un DAFO. És a dir, heu d'emplenar un requadre (a continuació teniu un exemple) on apunteu possibles amenaces (perills que pugui tenir el futur el punt d'interès que seleccioneu),

oportunitats (punts que pugueu millor en el futur mitjançant alguna acció), debilitats (els punts negatius que té actualment) i finalment fortaleeses (els punts bons que té ara mateix). Si bé la base del projecte és el DAFO, heu de seguir la següent guió, fonamental per realitzar el producte final del projecte:

a) Selecció del jaciments i justificació

b) Breu presentació dels dos jaciments (Heu d'incloure dues fotos inèdites per cada jaciment / punt d'interès)

c) DAFO dels dos jaciments (Mínim tres punts per cada apartat)

DAFO	
Fortaleeses	Oportunitats
Debilitats	Amenaces

d) Propostes de millora (Una per cada apartat del DAFO)

3. Tipologia de producte final

El projecte consisteix, com ja hem apuntat anteriorment, en seleccionar dos jaciments o punts d'interès del municipi i treballar sobre les seves condicions actuals i fins a quin punt es poden millorar. Heu de treballar mitjançant el guió anterior i amb tota la informació que elaboreu, heu de fer una síntesi i una exposició al davant de tota la classe en grup, seguint l'estructura i l'ordre del guió:

- a) Exposició oral en grup (4 persones).
- b) La durada de l'exposició ha de tenir entre 5 i 10 minuts.
- c) Heu de realitzar un suport audiovisual (power point).
- d) El guió que elaboreu, base de l'exposició, s'ha d'entregar al professor.

4. Avaluació

El projecte presentat anteriorment tindrà el pes d'una unitat didàctica convencional tot esdevenint el darrer projecte de l'assignatura. Per avaluar el projecte, presentem la rúbrica a continuació, que valorarà els següents indicadors:

Criteri	Expert (4)	Avançat (3)	Aprenent (2)	Novell (1)
Qualitat de l'exposició oral	Es realitza una exposició ordenada, amb bona pronunciació i naturalitat. S'ajusta a més bé al temps.	En general hi ha una bona comunicació oral i s'ajusta bé al temps.	El nivell de l'exposició és força millorable. L'exposició és massa curta o s'excedeix en el temps.	Falta qualitat en l'exposició oral i no hi ha un control del temps.
DAFO	Els elements apuntats als DAFO tenen coherència amb el jaciment indicat i es fa evident que el treball de camp s'ha fet com toca.	En general el DAFO s'ha realitzat correctament.	Alguns apartats del DAFO no tenen massa relació amb el que s'indica o hi ha elements equivocats.	Bona part del DAFO és erroni i s'hauria de reelaborar.
Propostes de millora dels jaciments	Les propostes de millora dels jaciments / punts d'interès són bones, realistes i s'ajusten a la realitat del jaciment ja que s'han justificat.	Es realitzen bones propostes encara que algunes d'elles són poc realistes.	Les propostes són impossibles de dur a terme, encara que són encertades.	Les propostes de millora del jaciment seleccionat no segueixen cap coherència amb el DAFO presentat.

5. Temporització

Temporització projecte – Protecció del patrimoni material	
Sessió 1, Inici del projecte	<p>a) Inici del projecte (30') En la primera fase del projecte es reparteix la fitxa del projecte, es llegeix entre tots i s'explica. També es resolen possibles dubtes que puguin sorgir. Finalment es confeccionen els grups de treball, de 4 persones, de forma intencionada mitjançant la tècnica 1, 2, 3 i 4.</p> <p>b) Selecció dels jaciments / punts d'interès i recerca (25') En la segona fase de la primera sessió, els grups comencen a fer una tria de possibles punts d'interès patrimonials del municipi sobre els quals treballar. El professor en aquest sentit pot ajudar, fent una preselecció.</p>

<p>Sessió 2, Elaboració</p>	<p>a) Inici de la sessió (5') Comença la sessió i la classe es divideix en els grups pertinents.</p> <p>b) Elaboració del guió (50') Cal recordar que part del projecte es basa en el treball de camp, és a dir, els alumnes han d'acudir en temps extraescolar als llocs que hagin seleccionat. La classe es dedica a elaborar el guió proposat, mentre que el docent es dedica a assessorar i resoldre dubtes.</p>
<p>Sessió 3, Elaboració i revisió</p>	<p>a) Inici de la sessió (5') Comença la sessió i la classe es divideix en els grups pertinents.</p> <p>b) Elaboració del guió i preparació de les exposicions (50') En aquesta fase els alumnes haurien d'enllestir el projecte tot preparant l'exposició, que es durà a terme en la pròxima sessió.</p>
<p>Sessió 4, Exposicions</p>	<p>a) Inici de la sessió (5') Cal preparar i gestionar l'espai de la classe per realitzar les exposicions.</p> <p>b) Exposicions (50') Durant la sessió els alumnes duen a terme les exposicions.</p>
<p>Sessió 5, Exposicions (opcional)</p>	<p>a) Inici de la sessió (5') Cal preparar i gestionar l'espai de la classe per realitzar les exposicions.</p> <p>b) Exposicions (?) En cas de que durant la sessió anterior no s'hagin duit a terme totes les exposicions per absència o per falta de temps, es conclourà en aquesta darrera sessió, que com indicam, és opcional.</p>

6. Competències que es treballen

Competència Social i cívica	x
Competència Aprendre per aprendre	x
Competència Comunicació lingüística	x
Competència Digital	x
Competència Expressió cultural	x
Competència Matemàtica	
Competència d'iniciativa i esperit emprenedor	x

7. Potencial projecte multidisciplinari

El present projecte es podria dur a terme conjuntament amb el departament **de tecnologia (Informàtica)**.

<p>LOGO DEL CENTRE</p>	<p>Els pobles islàmics i el passat, el present i el futur a través de la Història i la Geografia</p>	<p>Segon d'ESO</p>
<p>Departament de Geografia i Història</p>	<p>L'islam i el procés d'unificació dels pobles musulmans. La península Ibèrica: la invasió musulmana, al-Àndalus i els regnes cristians.</p>	<p>Benjamin Serra Montes</p>

1. Introducció i justificació del tema

Com hem vist durant la unitat didàctica vigent, l'Islam, sorgit a la península Aràbiga l'any 622 d.C té una ràpida expansió i repercussió, arribant fins a bona part d'Àsia, nord d'Àfrica i fins i tot a la península Ibèrica, com també a les Illes Balears. Avui en dia, juntament amb el cristianisme i el judaisme és una de les tres grans religions monoteistes, alhora vinculades entre si, no només pels seus trets comuns sinó per haver conviscut les tres alhora en diversos moments i espais, com per exemple, actualment.

Malgrat les similituds i els centenars d'anys de convivència, l'Islam ha estat associat a un altre mode de vida i d'organització, cultura i en definitiva, una altre forma de veure el món que interessadament ha estat origen de conflictes i tensions en diverses ocasions. Durant centenars d'anys islam i cristianisme varen conviure a la península ibèrica i a les Illes, tot originant conflictes bèl·lics però també situacions d'intercanvi cultural. Tampoc cal oblidar l'aportació científica i artística de l'Islam als territoris que avui considerem occident.

El següent projecte té la intenció d'esbrinar quines han estat les aportacions dels pobles islàmics al nostre entorn més proper (vestigis de l'àrab en el nostre vocabulari, aportacions científiques, petjades arquitectòniques i artístiques...), quines són les relacions actuals entre la població mallorquina i la població mallorquina d'origen magrebí, tot identificant possibles fortaleeses però també

problemàtiques i quines aportacions duríeu a terme per millorar les relacions entre dues cultures en un futur.

2. Problema o pregunta sobre la qual els alumnes treballen

Les Illes Balears i la península Ibèrica, així com bona part del que considerem occident, en el passat ha estat en contacte (o sobre domini directe) dels pobles Islàmics. A més, si bé actualment la situació és molt diferent, en el cas de les nostres Illes, el tan per cert de població magrebina és elevada.

En el present projecte, mitjançant el producte final, heu de:

Introducció

- 1) Aporteu 15 paraules en català o castellà que tinguin un origen àrab o es relacionin en qualque fet dels moments de la conquesta cristiana.
- 2) Indicar i explicar breument quatre aportacions científiques dels pensadors i intel·lectuals del món islàmic (Medicina, enginyeria hidràulica, agricultura, filosofia...)
- 3) Presentar dues obres artístiques ubicades a l'estat espanyol d'origen islàmic i comentar-les breument.

La situació de la població magrebina a les Illes Balears

- 1) A partir del vostre punt de vista o fins i tot de companys i coneguts, dugueu a terme una reflexió sobre la situació de la població magrebina. Poseu èmfasi en les pràctiques religioses (si són practicats de l'islam o no, o fins i tot si practiquen altres religions), el seu nivell d'integració cultural i lingüísticament (tant en català com en castellà), entre altres aspectes que considereu clau.
- 2) Aporteu entre 4 propostes que es puguin fer des de les institucions públiques (Govern, consells i ajuntaments) per evitar l'exclusió social de la població d'origen magrebí i trobar l'equilibri entre la seva integració culturalment i lingüísticament, però preservant el seu mode de vida, pensament i religió.

3. Tipologia de producte final

El següent projecte s'entrega mitjançant un assaig escrit a partir del guió proposat anteriorment el qual ha de tenir una **extensió** d'entre 3 i 4 pàgines, el qual entregareu al professor. L'assaig en qüestió, especialment la segona part, serà la base per dur a terme un debat a classe que girarà entorn de dues postures, i que cadascú haurà de defensar a partir d'un sorteig el dia del debat, on la classe es dividirà en 2 grups petits. Per tant, cal preparar les dues postures:

Postura A) La població magrebina a les Illes Balears té totes les eines per integrar-se socialment i per tant les institucions no haurien de dedicar esforços en aquest sentit.

Postura B) La població magrebina de les Illes Balears té greus dificultats de diferent índole per integrar-se socialment i per tant les institucions haurien de treballar en aquest sentit així evitant problemes.

4. Avaluació

El present projecte s'avalua mitjançant la rúbrica, la qual avaluarà un 75% l'assaig que realitzeu en grup (per tant el 75% de la nota de l'assaig es comuna pels quatre membres del grup) i un 25% individual la nota del debat. La nota total del projecte forma part d'un 50% de la Unitat Didàctica "L'islam i el procés d'unificació dels pobles musulmans. La península Ibèrica: la invasió musulmana, al-Àndalus i els regnes cristians".

Criteri	Expert (4)	Avançat (3)	Aprenent (2)	Novell (1)
Continguts de l'assaig	Compleix a la perfecció el demanat al guió de l'assaig. Fa bones aportacions i reflexions sobre el món de l'Islam en el passat i en el present	Bona part de l'assaig a nivell de continguts es correcte, llevat d'alguns errors	Alguns dels continguts demanats són incorrectes	Bona part dels continguts demanats a l'assaig presenten errors greus
Ortografia i principis textuais	L'assaig no presenta faltes d'ortografia greus i es compleixen els principis textuais	Si bé es compleixen els principis de coherència, adequació i cohesió, hi ha algunes faltes d'ortografia	Hi ha errors de coherència, cohesió o adequació i algunes faltes d'ortografia	Trobem molts errors ortogràfics i no es respecten sovint els principis textuais tot dificultant la lectura de l'assaig
Propostes d'integració	El grup du a terme propostes d'integració de la comunitat magrebina realistes i en base a problemes reals	Es realitzen bones propostes d'integració però alguna d'elles necessita de més definició	Les propostes d'integració són poc realistes i algunes d'elles no es corresponen a problemes reals de la població	Les propostes d'integració no es basen en problemes reals, sovint en tòpics ficticis i es presenten poc realistes
Debat	Ha participat en el debat constantment fins a tal punt que ha destacat constantment	L'alumne participa de forma activa al debat i realitza aportacions interessants	Ha participat de forma esporàdica durant el debat	No ha participat activament en el debat, només quan el professor li ha demanat

5. Temporització

Temporització - Projecte Islam	
Sessió 1, Inici del projecte	<p>a) Presentació del projecte (20') En aquesta primera fase es basa en la lectura del full del projecte, repàs del guió i explicació en general del que s'ha de fer i de com s'avaluarà.</p> <p>b) Elaboració dels grups (10') El professor mitjançant la tècnica 1, 2, 3, 4 elabora grups heterogenis. La intenció és la de constituir grups on hi hagi alumnes amb facilitats i amb capacitats de lideratge juntament amb alumnes amb necessitats d'aprenentatge o d'ajuda.</p> <p>c) Inici de recerca d'informació (25') Els alumnes en aquesta fase comencen a fer recerca pels seus projectes.</p>
Sessió 2, Recerca i elaboració de l'assaig	<p>a) Distribució de la classe per grups (5') La classe es divideix pels grups elaborats la sessió anterior.</p> <p>b) Recerca i elaboració de l'assaig (50') La present fase de la classe es basa en continuar recercant informació sobre el tema i ja un inici de redacció de l'assaig que es demana. Cal dir que el professor dona una constant retroalimentació als diferents grups i actua com un més de cada grup.</p>
Sessió 3, Elaboració de l'assaig i preparació del debat	<p>a) Distribució de la classe per grups (5') La classe es divideix pels grups elaborats la sessió anterior per començar a treballar</p> <p>b) Finalització de l'assaig i preparació del debat (50') En aquesta darrera fase els grups haurien d'enllestir els seus assajos (es poden acabar a casa) i han de preparar el debat, que es realitzarà durant la pròxima sessió.</p>

Sessió 4, Debat i entrega de l'assaig	<p>a) Sorteig de la postura A o B i divisió de la classe (10') El professor realitza un sorteig on assignarà cada un dels grups en una secció de la classe, que dividirà segons defensin la postura A o la postura B.</p> <p>b) Preparació individual (10') Es dona un marge de 10 minuts perquè cada alumne, ja sabent l'opció que defensa, prepari tot una sèrie d'arguments i contra arguments que puguin sorgir durant el debat.</p> <p>c) Transcurs del debat (25') Per torns demanant el torn de paraula, cedida pel professor, que actuarà com a moderador, cada alumne del grup A o B participa, alternant-se contínuament.</p> <p>d) Cloenda del debat i posada en comú de conclusions (15') Arrel del debat tant el professor com els alumnes fan una reflexió final per concloure el debat.</p>
--	--

6. Competències que es treballen

Competència Social i cívica	x
Competència Aprendre per aprendre	x
Competència Comunicació lingüística	x
Competència Digital	
Competència Expressió cultural	
Competència Matemàtica	
Competència d'iniciativa i esperit emprenedor	

7. Potencial projecte multidisciplinari

El present projecte es podria dur a terme conjuntament amb els departaments de **Religió i Filosofia**.

<p>LOGO DEL CENTRE</p>	<p>Les pandèmies i el passat, el present i el futur a través de la Història i la Geografia</p>	<p>Segon d'ESO</p>
<p>Departament de Geografia i Història</p>	<p>La baixa edat mitjana a Europa (segles XIV i XV). La crisi de la baixa edat mitjana: la pesta negra i les conseqüències que se'n deriven.</p>	<p>Benjamin Serra Montes</p>

1. Introducció i justificació del tema

La pandèmia de la covid-19, amb gran incidència durant els anys 2020 i 2021 no sols va desafiar els sistemes sanitaris mundials, sinó que va provocar profunds canvis en la mentalitat, sobretot occidental-capitalista. La pandèmia, trencadora de la vida quotidiana i amenaçant del sistema econòmic i social vigent, semblà quelcom tret d'una pel·lícula de ficció apocalíptica i poc improbable.

El cert és que les pandèmies, si consultam els llibres d'història i biologia, són un fet intrínsecament lligat a la vida, només erradicades pel sorgiment de la medicina curativa (en certa manera molt recent) i el desenvolupament i millora de la medicina preventiva. La Pesta negra és un exemple molt mediàtic, la qual hem estudiat en la unitat didàctica vigent, però n'és un exemple més, com per exemple la més recent abans de la covid-19 anomenada grip espanyola.

Dit això, les pandèmies com acabam d'exposar són amenaces per la vida humana que han existit des de sempre, i que a més avui en dia encara no han desaparegut i sobretot cal tenir en compte que en el futur, molt probablement tornaran a ser un problema. És imprescindible seguir fomentant el finançament en ciència i medicina, en investigar mesures preventives per evitar aquets fets i un cop identificades, dur a terme mecanismes per no permetre la seva expansió a nivell mundial. La globalització fou la principal causa de la ràpida expansió per exemple de la covid-19, però un món connectat també pot ser un món coordinat sanitàriament.

2. Problema o pregunta sobre la qual els alumnes treballen

Com acabem de exposar tant en l'apartat anterior, així com el que hem estudiat fins ara a les classes passades, les pandèmies, com la covid-19 que és la que més ens ha afectat no són un fet aïllat ni extraordinari. En el present projecte heu de realitzar el següent, mitjançant el producte final exposat a l'apartat 3:

1) Les pandèmies del passat i el present

Dugeu a terme una breu explicació de **La Pesta de Justinià, La Pesta negra, la grip espanyola i finalment la covid-19**. Intenteu centrar-vos en la magnitud de les diferents pandèmies (cronologia, lloc on afecta, nombre de víctimes, símptomes, etc...). Un cop realitzada la primera recerca intenteu comparar les pandèmies indicades amb la de la Covid-19 amb els mateixos paràmetres. Podeu realitzar un quadre com el que es presenta a continuació per ajudar-vos en la tasca (el podeu adjuntar):

Pandèmia	Cronologia	Àrea geogràfica	Símptomes	Víctimes mortals	Mesures de prevenció
Pesta de Justinià					
La Pesta negra					
Grip espanyola					
Covid-19					

2) **Pla de prevenció contra les malalties infeccioses**

Les pandèmies com és evident en totes les èpoques i espais geogràfics arriben sense previ avis, causant pànic a la societat i autoritats i sobretot, víctimes mortals. La diferència entre la pandèmia de la covid-19 de la resta és que es dona en un món industrial ja consolidat, que ha entrat en una dinàmica de revolució tecnològica i científica (evidentment inclou la medicina i les ciències de la salut en general) que té eines per lluitar en aquest sentit. Per exemple, el fet de conèixer com funcionen els microorganismes i virus, o el simple fet de saber de la seva existència, ja és una gran diferència).

Imagineu que formeu part de la cúpula de la Organització Mundial de la Salut i heu d'elaborar un document de 15 punts que TOTS els països del món signaran i es comprometran a seguir. Elaboreu mesures de prevenció i erradicació de pandèmies, per exemple indicant la importància de la educació i un major finançament, un pla de cooperació entre països potencialment perillosos alhora de ser emissors de pandèmies per raons de clima, dinàmica econòmica, etc...

3) **Contesteu les preguntes a continuació per concloure el projecte**

- a) Un cop elaborat el vostre pla de prevenció, considereu que les pandèmies del futur es poden evitar? Es podria haver evitat la pandèmia de la covid-19?
- b) Creus que augmentar els pressupostos dels diferents països en educació i ciència pot tenir un impacte en el futur en positiu en aquest sentit?
- c) Com creieu que es podrien evitar els interessos de les farmacèutiques, per exemple a l'hora de desenvolupar i vendre una vacuna?
- d) Analitzeu el perfil de les persones negacionistes, per exemple de la pandèmia de la covid-19, conspiranoiques i antivacunes. Per què creus que existeixen aquestes formes de pensar i actuar? Creus que són perilloses per la salut pública? Com podem actuar al davant?

3. Tipologia de producte final

El projecte sobre les pandèmies es basarà en el desenvolupament d'un blog (<https://www.blogger.com>) on hi haureu de desenvolupar els diferents apartats amb la màxima llibertat possible, encara que intenteu seguir l'ordre proposat anteriorment. Intenteu compaginar el text escrit mitjançant imatges, audiovisuals per donar-li certa creativitat. Poden ser continguts complementaris tan inèdits com preexistents creats per altres persones (es poden incloure sempre que tinguin un sentit), encara que es valorarà molt positivament tot el que creeu des de zero. Un cop realitzeu el bloc, els diferents enllaços es penjaran a la plana web de l'institut perquè tothom pugui veure el desenvolupament del vostre projecte.

4. Avaluació

L'avaluació del vostre projecte es durà a terme mitjançant dos elements. En primer lloc el professor, mitjançant una rúbrica presentada a continuació, avaluarà el blog que presenteu mitjançant els diferents criteris, tot formant part del 50% de la nota. L'altre 50% es durà a terme mitjançant la coavaluació mitjançant la mateixa rúbrica a partir de la visita als altres blogs dels companys. La Unitat Didàctica "La baixa edat mitjana a Europa (segles XIV i XV). La crisi de la baixa edat mitjana: la pesta negra i les conseqüències que se'n deriven." s'avaluarà mitjançant un 50% de l'avaluació formativa (contingut històric pròpiament dit, mitjançant les classes, microtasques, lectures etc...) i un altre 50% basat en el projecte, que substituirà l'examen final.

Criteri	Expert (4)	Avançat (3)	Aprenent (2)	Novell (1)
Exposició, recerca i comparació de les diferents pandèmies	Es demostra una bona recerca d'informació, es duen a terme comparacions entre les pandèmies molt interessants i la informació és encertada.	Hi ha una bona recerca de continguts, que en general són correctes i es duen a terme algunes comparacions interessants.	Manca precisió a l'hora de redactar la informació, tot presentant alguns continguts erronis. A més, cal establir relacions entre les diferents pandèmies més clares.	Hi ha molts errors de contingut i tampoc es desenvolupen idees interessants en base a la comparació de pandèmies.
Creativitat i presentació del blog	El blog es presenta amb text, imatges, vídeos i altres recursos a la perfecció tot demostrant una bona presentació. A més, alguns d'aquets recursos són inèdits creats pels alumnes.	La presentació del blog és bona tot demostrant un treball de maquetatge al darrere. Hi ha vídeos i imatges que complementen el text, algunes, inèdites.	La presentació del blog és millorable i manquen altres elements complementaris al text escrit. No hi ha material inèdit.	El blog presenta una manca de presentació, tot mostrant un cert desordre dels continguts i no hi ha elements complementaris al text.
Ortografia i principis textuais	El text s'ha elaborat sense faltes d'ortografia i es compleixen els principis textuais, tot oferint una bona lectura.	I ha entre 1 i 5 faltes d'ortografia. Els principis textuais es compleixen.	Hi ha entre 1 i 5 faltes d'ortografia i s'incompleix algun dels tres principis textuais dificultant un poc la lectura.	I ha més de 5 faltes d'ortografia i es vulneren els principis textuais en alguna ocasió tot dificultant la lectura del text.
Realisme i originalitat de les propostes de prevenció	Les 15 propostes són interessants, realistes i basades en la evidència científica. A més, són força originals.	La majoria de propostes són interessants, realistes i basades en l'evidència científica.	Alguna de les propostes del grup no són realistes ni es presenten com una mesura de prevenció de les pandèmies eficaç.	La majoria de propostes no són realistes i tampoc tenen cap sentit referent a la prevenció de les pandèmies.

5. Temporització

Temporització- Projecte de Les Pandèmies	
Sessió 1, Inici del projecte	<p>a) Inici del projecte (20') La primera fase del projecte a presentar es basa en l'elaboració dels grups de treball, mitjançant la tècnica 1, 2, 3 i 4, basada en grups heterogenis que compleixin amb els principis de l'atenció a la diversitat. A més es reparteix la fitxa del projecte i es fa una lectura conjunta.</p> <p>b) Organització i primera recerca (35') Els alumnes s'agrupen mitjançant els grups assignats i es comença a treballar, tot fent una primera recerca.</p>
Sessió 2, Recerca i elaboració del blog	<p>a) Agrupament de la classe per grups (5')</p> <p>b) Recerca i elaboració de blog (50') En aquesta segona fase, els grups dediquen la totalitat de la sessió en dur a terme la recerca per elaborar un discurs en base a les pandèmies demanades, les més mediàtiques.</p>
Sessió 3, Recerca i elaboració del blog	<p>a) Agrupament de la classe per grups (5')</p> <p>b) Recerca i elaboració de blog (50') En aquesta segona fase, els grups dediquen la totalitat de la sessió en dur a terme la recerca per elaborar un discurs en base a les pandèmies demanades, les més mediàtiques.</p>
Sessió 4, Elaboració de les 15 propostes	<p>a) Agrupament de la classe per grups (5')</p> <p>b) Elaboració de les 15 propostes Els grups comencen a elaborar les 15 propostes proposades, contingut base del projecte.</p>
Sessió 5, Elaboració de les 15 propostes i revisió final	<p>a) Agrupament de la classe per grups (5')</p> <p>b) Elaboració de les 15 propostes (20')</p> <p>c) Revisió final abans de l'entrega (30')</p>

6. Competències que es treballen

Competència Social i cívica	x
Competència Aprendre per aprendre	x
Competència Comunicació lingüística	x
Competència Digital	x
Competència Expressió cultural	
Competència Matemàtica	x
Competència d'iniciativa i esperit emprenedor	x

7. Potencial projecte multidisciplinari

El present projecte es podria dur a terme conjuntament amb els departaments **de tecnologia (informàtica) i Biologia.**

LOGO DEL CENTRE	L'escalfament global i el passat, el present i el futur a través de la Història i la Geografia	3r d'ESO
Departament de Geografia i Història	L'espai Humà. Impacte mediambiental i aprofitament de recursos	Benjamin Serra Montes

1. Introducció i justificació del tema

El sistema econòmic actual basat en el capitalisme (teoritzat per Adam Smith al segle XVIII) entre altres conseqüències, propicia el sorgiment de la Revolució Industrial. La depredació constant de recursos naturals (desforestació, mineria, ramaderia i agricultura extensives) i la contaminació (mitjans de transport, fàbriques, entre altres) tenen com a conseqüència l'escalfament global ja des dels inicis de la industrialització.

El problema es fa ben notori a finals del segle XX si atenem a la Primera conferència mundial sobre el Clima a Ginebra l'any 1979 o més recents els protocols de Kyoto de 1997. Malgrat la resta de convencions internacionals i el sorgiment dels partits ecologistes (i de l'aparició de la consciència mediambiental per part de la societat) durant els nostres dies les conseqüències del canvi climàtic són més evidents que mai (Temperatures extremes, desgel i augment del nivell del la mar...). Si bé per part de les institucions i de la societat la preocupació pel medi ambient va en augment, el negacionisme del canvi climàtic s'ha introduït en alguns sectors importants de la política, en part a causa de la pressió de determinats lobbys econòmics.

El canvi climàtic és un problema actual, però sempre s'ha caracteritzat anar de la mà, a causa de la tasca de la comunitat científica, de previsions de futur i de les possibles conseqüències que pot tenir el fenomen cap el planeta. Per tant, els pròxims anys són determinats pel futur de la vida a la Terra.

2. Problema o pregunta sobre la qual els alumnes treballen

Les causes i les conseqüències del canvi climàtic es perceben tant en el passat com en el temps present. Realitzeu una breu reflexió sobre les causes del canvi climàtic i les seves conseqüències tant en el passat com en el nostre present més immediat. Finalment proposeu dues mesures a nivell municipal per prevenir el canvi climàtic des del nostre entorn més immediat, dues propostes a nivell estatal i dues a nivell mundial. **Cal fer propostes realistes.**

3. Tipologia de producte final: Vídeo

Elaboreu un vídeo d'entre 4 i 5 minuts de duració. En el vídeo han d'aparèixer tots els integrants abordant les preguntes sol·licitades anteriorment. És important conjuguar la vostra explicació amb imatges i fragments de vídeos relacionats amb la temàtica que parleu. Recordeu establir amb el present ordre 1) Causes i conseqüències del canvi climàtic 2) Propostes de prevenció del canvi climàtica a nivell municipal, estatal i global.

4. Avaluació

- a) L'avaluació de l'audiovisual tindrà el pes d'una unitat didàctica convencional. **(25% de l'avaluació trimestral si parlem de quatre UD).**
- b) Els pesos de l'avaluació es distribueixen mitjançant l'avaluació del professor (50%), l'autoavaluació (25%) i la coavaluació (25%).
- c) Avaluació mitjançant una ÚNICA rúbrica pels tres agents avaluadors.

Criteri	Expert (4)	Avançat (3)	Aprenent (2)	Novell (1)
Duració del vídeo	L'audiovisual compleix a la perfecció els criteris temporals	L'audiovisual excedeix els límits de temps fins a trenta segons	L'audiovisual excedeix els límits de temps fins a un minut	L'audiovisual excedeix els límits de temps fins a dos minuts
Capacitat comunicativa i creativitat	Els integrants criden l'atenció dels espectadors i l'audiovisual és creatiu	Els integrats mantenen l'atenció del públic i en general el vídeo és creatiu	El to dels integrants és en alguns moments monòton i falta originalitat	Falta l'atenció del públic a causa de falta de capacitat comunicativa i falta l'element creatiu durant bona part de l'audiovisual
Continguts	Els continguts de l'audiovisual s'ajusten al tema correctament i les propostes de prevenció a tres nivells són realistes	En general els continguts de l'audiovisual són correctes, al igual que les propostes, que en general són realistes	Hi ha alguns errors a nivell de continguts i alguna de les propostes de prevenció no són realistes	Les propostes de prevenció no es basen en l'evidència científica i hi ha greus errors de continguts
Adequació del llenguatge	Durant l'audiovisual els integrants presenten un llenguatge científic i encertat	El llenguatge emprat en general s'ajusta al context d'una comunicació científica	El vocabulari emprat sovint no s'ajusta al context científic però és encertat	El registre emprat durant el vídeo no s'ajusta a un treball acadèmic i fins i tot arriba a ser col·loquial

5. Temporització

Temporització – Projecte escalfament global	
Sessió 1, Inici del projecte	<p>a) Presentació del projecte (20') Entrega del full del projecte als alumnes, lectura entre tots, explicació i resolució de possibles preguntes.</p> <p>b) Elaboració dels grups (10') El docent agrupa la classe en grups de quatre mitjançant la tècnica 1, 2, 3, 4, basada en l'agrupament heterogeni.</p> <p>c) Recerca d'informació (25') Els alumnes comencen a treballar per grups tot realitzant una primera recerca sobre el tema.</p>
Sessió 2, recerca i elaboració del guió	<p>a) Agrupament de la classe per grups (10')</p> <p>b) Recerca d'informació sobre el tema (20')</p> <p>c) Inici de l'elaboració de propostes mitjançant un guió (25') En aquesta nova fase els grups han de començar a elaborar un guió, base de l'audiovisual tot presentant les seves propostes de prevenció del canvi climàtic.</p>
Sessió 3, elaboració del vídeo	<p>a) Agrupament de la classe per grups (10')</p> <p>b) Gravació de veu (25') Els alumnes en aquesta fase graven les pistes d'àudio tot llegint el guió prèviament elaborat.</p> <p>c) Selecció d'imatges i altres elements del vídeo (20') Els alumnes comencen a preparar els elements purament visuals del futur audiovisual (vídeos sobre el canvi climàtic / la temàtica de la qual parlen, etc...).</p>
Sessió 4, preparació del vídeo final	<p>a) Agrupament de la classe per grups (10')</p> <p>b) Realització de l'audiovisual (45')</p>

	<p>Aquesta darrera fase de preparació es basa en l'edició final de l'audiovisual tot conjugant tant pistes de veu dels alumnes (expliquen les seves propostes) i el seguit d'imatges que hagin seleccionat. També poden aprofitar per fer canvis de darrera hora abans de la exposició final del vídeo.</p>
<p>Sessió 5, Exposició final dels audiovisuais</p>	<p>a) Preparació tècnica (10') Es prepara l'ordinador i el projector, juntament amb tots els audiovisuals ja realitzats, que es reproduiran davant tota la classe.</p> <p>b) Reproducció dels audiovisuals i avaluació (45') En la darrera fase de la sessió 5 es reproduïxen els audiovisuals de tots els grups i a la vegada s'avaluen (autoavaluació i coavaluació).</p>
<p>Sessió 6, Exposició final dels audiovisuais (Opcional)</p>	<p>a) Preparació tècnica (10')</p> <p>b) Reproducció dels audiovisuals i avaluació (Duració variable) La darrera sessió es opcional en cas de que durant la sessió 5 algun grup no hagués pogut exposar o hagi hagut una falta de temps.</p>

6. Competències que es treballen

Competència Social i cívica	x
Competència Aprendre per aprendre	x
Competència Comunicació lingüística	x
Competència Digital	x
Competència Expressió cultural	
Competència Matemàtica	
Competència d'iniciativa i esperit emprenedor	x

7. Potencial projecte multidisciplinari

El present projecte es podria dur a terme conjuntament amb els departaments de **tecnologia i música (edició de vídeos i àudio i també coneixement sobre energies renovables i el seu funcionament).**

<p>LOGO DEL CENTRE</p>	<p>Els problemes demogràfics i el passat, el present i el futur a través de la Història i la Geografia</p>	<p>3r d'ESO</p>
<p>Departament de Geografia i Història</p>	<p>Espanya, Europa i el món: la població</p>	<p>Benjamin Serra Montes</p>

1. Introducció i justificació del tema

El tret més diferenciador dels humans i la resta d'éssers vius animals és la racionalitat, base de trets característics de l'espècie humana. La revolució neolítica és el primer pilar fonamental de l'augment poblacional de l'espècie humana. La segona gran revolució, tal volta manco important però que comportà l'augment exponencial de la població a nivell mundial fou l'aparició de la revolució industrial i agrícola. La desaparició de les crisis associades a la fam, sumat amb els avanços científics a mitjan segle XX en medicina i altres elements comportaran unes xifres mai vistes al llarg de la Història. Les prediccions apunten a que a prop de l'any 2030, la població humana arribarà a la vertiginosa xifra de 9.900 milions.

L'augment imparable de la població mundial (al manco, aquesta es la previsió) s'associa a problemes de difícil solució. En primer lloc esmentem la distribució de la riquesa, que injustament cada cop es concentra més i més en uns pocs, infinitament molt més rics en comparació als milions més pobres. D'altra banda, sumem el control dels recursos naturals o serveis bàsics per una vida digna.

Paradoxalment, i com ja hem vist durant el temari, el continent Europeu així com bona part de països "desenvolupats" la dinàmica poblacional es presenta totalment contrària a altres regions del món, on la població s'ha estancat i lentament envelleix tot esdevenint dependents de països emissors de població jove, és a dir, emigrants.

En conclusió la història de la població humana ha anat fluctuant al llarg del temps tot arribant fins als nostres dies arrossegant dues grans problemàtiques que avui en dia ja són un repte pels dirigents i la societat del futur: la superpoblació mundial i la manca de natalitat dels països desenvolupats.

2. Problema o pregunta sobre la qual els alumnes treballen

Com hem apuntat en diverses ocasions durant el temari i en la prèvia introducció, tan la superpoblació mundial com l'estancament del creixement en determinades àrees del món, seran un focus de problemes i un vertader repte per la societat d'un futur no molt llunyà. Cal aportar solucions als problemes que acabem d'apuntar, però no és tasca senzilla si contemplem les llibertats individuals de cadascú. Elaboreu un guió, base del vostre producte final seguint les següents pautes:

a) Els problemes associats a la superpoblació

Elaboreu a partir de la recerca i la vostra reflexió individual tot una sèrie de focus de tensió i problemàtiques sorgides a partir de la superpoblació. Presenteu un total de 10 problemes breument explicats, per exemple, associats a l'habitatge, la distribució de la riquesa, l'accés a recursos bàsics per la supervivència (limitats), la densitat poblacional, el medi ambient, etc...

b) Els problemes de l'estancament de població

En el següent apartat centreu-vos en el cas espanyol i presenteu a partir de la vostra recerca i reflexió 5 problemes associats a l'estancament i envelliment de la població.

c) Les possibles solucions

Un cop identificades les causes i les conseqüències de les problemàtiques, a nivell mundial i a nivell estatal (contraposades), cal posar-hi solució. Imagineu que sou el Secretari General de la ONU i heu d'elaborar un pla d'aquí a 2040 per solucionar els problemes poblacionals mundials, però també elaborar un pla per intentar dinamitzar aquells països com Espanya. Cada un d'aquets ha de tenir 5 solucions a 5 problemes que heu identificat.

Desenvolueu cada idea sempre intentant ser realistes, i sobretot, pensant que elaboreu un pla realitzat per l'emissor de la Declaració dels Drets Humans.

3. Tipologia de producte final

El projecte sobre els problemes de població es durà a terme mitjançant una exposició convencional, on els quatre integrats haureu de participar a l'hora de transmetre la informació oralment, però mitjançant un pòster digital d'una sola cara on haureu de sintetitzar tota la informació.

4. Avaluació

El projecte sobre els problemes associats a la superpoblació i l'estancament s'avaluarà mitjançant una rúbrica emprada pel professor (50%) i la resta de companys, que duran a terme una coavaluació un cop finalitzada l'exposició oral (50%). La nota del projecte representa un 25% del total de la unitat didàctica Espanya, Europa i el món: la població.

Criteri	Expert (4)	Avançat (3)	Aprenent (2)	Novell (1)
Capacitat comunicativa i creativitat	Els integrants criden l'atenció dels espectadors i l'exposició té un toc és creatiu	Els integrats mantenen l'atenció del públic i en general l'exposició és creativa	El to dels integrants és en alguns moments monòton i falta originalitat	Falta l'atenció del públic a causa de falta de capacitat comunicativa i falta l'element creatiu durant bona part de l'exposició
Continguts	Els continguts de sobre demografia s'ajusten al nivell demanat i les propostes són realistes	En general els continguts de són correctes, al igual que les propostes, que en general són realistes	Hi ha alguns errors a nivell de continguts i alguna de les propostes de no és realista o no respecta els drets humans	Les propostes de no es basen en l'evidència científica i hi ha greus errors de continguts
Adequació del llenguatge	Durant l'exposició els integrants presenten un llenguatge científic i encertat	El llenguatge emprat en general s'ajusta al context d'una comunicació científica	El vocabulari emprat sovint no s'ajusta al context científic però és encertat	El registre emprat durant l'exposició no s'ajusta a un treball acadèmic i fins i tot arriba a ser col·loquial

5. Temporització

Projecte – Demografia i problemes associats	
Sessió 1, Inici del projecte	<p>a) Inici del projecte (20') La primera fase del projecte com la resta s'inicia amb l'elaboració dels grups de treball, l'explicació del projecte mitjançant la fitxa i la resolució de possibles preguntes.</p> <p>b) Agrupament per grups i inici del treball (35') Els grups en aquesta primera sessió comencen a fer recerca i a elaborar el guió del projecte.</p>
Sessió 2, Recerca, redacció i elaboració del pòster	<p>a) Inici de la classe (5')</p> <p>b) Recerca, redacció i elaboració del pòster (50')</p>
Sessió 3, Recerca, redacció i finalització del pòster	<p>a) Inici de la classe (5')</p> <p>b) Recerca, redacció i elaboració del pòster (50') En aquesta darrera subfase els diferents grups ja haurien de tenir enllestit el pòster o al manco tenir un darrer esborrany per acabar a casa.</p>
Sessió 4, Exposició	<p>a) Inici de la classe (5')</p> <p>b) Exposicions dels grups i coavaluacions</p>
Sessió 5, Exposició (Opcional)	<p>a) Inici de la classe (5')</p> <p>b) Exposicions dels grups i coavaluacions (?) Sessió extra per si algun grup ha fallat / falta de temps.</p>

6. Competències que es treballen

Competència Social i cívica	x
Competència Aprendre per aprendre	x
Competència Comunicació lingüística	x
Competència Digital	
Competència Expressió cultural	
Competència Matemàtica	
Competència d'iniciativa i esperit emprenedor	x

<p>LOGO DEL CENTRE</p>	<p>L'extrema dreta i el passat, el present i el futur a través de la Història i la Geografia</p>	<p>Quart d'ESO</p>
<p>Departament de Geografia i Història</p>	<p>L'època d'entreguerres (1919-1945)</p>	<p>Benjamin Serra Montes</p>

1. Introducció i justificació del tema

El l'època d'entreguerres (1919-1945) és un període que destaca per la seva inestabilitat econòmica i política. El ressentiment de certs països per la derrota o la frustració de la Primera Guerra Mundial i els períodes de recessió del sistema capitalista comportaran una onada de rebuig a les democràcies liberals tot propiciant el sorgiment d'alternatives basades en totalitarisme.

Com veurem al tema següent, les conseqüències del sorgiment dels règims dictatorials i totalitaris com el règim feixista i nazi varen ser nefastes per la història de la humanitat, com la mateixa Segona Guerra Mundial (major conflicte de la història de la humanitat), l'Holocaust i la repressió i supressió de les llibertats individuals dels ciutadans dels respectius règims d'extrema dreta.

Si bé les forces aliades al final de la Segona Guerra Mundial guanyaren tot imposant un món entre el capitalisme i la democràcia liberal i els règims d'economies planificades (URSS i les respectives repúbliques socialistes), les veus en pro dels estats autoritaris de dretes mai varen desaparèixer, arribant fins als nostres dies.

Els partits d'extrema dreta i neonazis segueixen existent avui en dia i fins i tot alguns d'ells es presenten a eleccions arreu d'Europa amb menor o major èxit. Si bé el context actual és molt diferent, al igual que les seves formes d'actuar i les seves aparences, ens trobem en una situació marcada encara per la crisi de 2007/2008 i per la recent recessió a causa de la pandèmia de la covid-19. Tot plegat, està avui en dia amenaçada la democràcia?

2. Problema o pregunta sobre la qual els alumnes treballen

Les alternatives a la democràcia d'extrema dreta encara existeixen en forma de partits residuals, però que tenen la seva veu i presència. Les situacions de recessió econòmica pròpies del sistema capitalista comporten situacions d'auge d'aquestes postures polítiques i cal treballar per preservar la democràcia, sistema de representació basat en la igualtat legal, els principis de sobirania nacional i llibertat d'expressió. El vostre producte final, el qual es detallarà durant el pròxim apartat ha d'incloure els tres punts següents:

- 1) Compareu a partir de la recerca, el vist a classe i la vostra reflexió el context econòmic i polític dels anys 20 i 30 i l'actual. Centreu-vos en les possibles diferències i similituds.
- 2) Seleccioneu dos partits polítics declarats **neonazis** i dugeu a terme una explicació del seu recorregut polític, la seva forma d'actuar, resultats electorals i programa polític. Reflexioneu i exposeu les vostres conclusions.
- 3) Com a experts, exposeu entre 5 i 10 punts per defensar la democràcia al davant d'un possible auge d'extrema dreta com el del segle passat. Per exemple, podeu fer referència a la importància de la memòria democràtica, educació, etc...

3. Tipologia de producte final

A partir del guió proposat anteriorment, realitzeu un podcast entre els 4 membres del grup mitjançant la plataforma <https://www.ivoox.com/>. El format és lliure sempre i quan tingueu en consideració els tres punts fonamentals. El podcast ha de tenir una durada d'entre 10 i 15 minuts. Un cop acabats els podcast podeu enviar els enllaços al correu del professor (professor123@gmail.com) o penjar-los al classroom.

4. Avaluació

L'avaluació del projecte correspon a un 30% de la nota total de la Unitat Didàctica. La resta de percentatges corresponen a un 20% d'avaluació formativa i un 50% de l'avaluació final. El professor corregirà el projecte tot escoltant i avaluant el podcast a partir de la rúbrica exposada a continuació:

Criteri	Expert (4)	Avançat (3)	Aprenent (2)	Novell (1)
Continguts del podcast	El grup ha duit a terme una bona recerca sobre el tema, s'ajusten en aquest i	La declaració en general s'ajusta als interessos de la nació que es representa.	El guió del grup en general s'ajusta a la nació que es representa, encara que falten elements clau sobre el conflicte Israel-Palestina	Manca una recerca evident i les declaracions no s'ajusten als interessos reals de la nació representada tot presentant greus errors.
Durada i ordre d'exposició	El podcast s'ajusta al temps suggerit d'entre 10 i 15 minuts i existeix un clar ordre d'exposició de temes i parts del discurs	Es compleix la durada del podcast però sovint hi ha un desordre en l'exposició d'idees d'acord amb el proposat al punt 3.	Es sobrepassen els límits de temps fins a 1 minut.	Es sobrepassen els límits de temps fins a 1 minut, i tampoc hi ha un ordre d'exposició.
Adequació del llenguatge	Durant el podcast els integrants del grup presenten un llenguatge adequat al context comunicatiu	En general hi ha una adequació del llenguatge emprat durant el podcast	En certes ocasions manca una adequació al context lingüístic	La majoria de vegades el to i la forma d'expressar-se no s'ajusta al context pertinent

5. Temporització

Sessió 1, Inici del projecte	a) Creació de grups i explicació del projecte (25') b) Treball en grups (30')
Sessió 2, Recerca i elaboració del guió	a) Distribució de la classe per grups (5') b) Treball en grups (50')
Sessió 3, elaboració del guió	a) Distribució de la classe per grups (5') b) Treball en grups (50')

6. Competències que es treballen

Competència Social i cívica	x
Competència Aprendre per aprendre	x
Competència Comunicació lingüística	x
Competència Digital	x
Competència Expressió cultural	
Competència Matemàtica	
Competència d'iniciativa i esperit emprenedor	x

7. Potencial projecte multidisciplinari

El present projecte es podria dur a terme conjuntament amb els departament de **Filosofia**.

<p>LOGO DEL CENTRE</p>	<p>El conflicte d'Israel i Palestina i el passat, el present i el futur a través de la Història i la Geografia</p>	<p>4t d'ESO</p>
<p>Departament de Geografia i Història</p>	<p>La globalització econòmica, les relacions interregionals al món, els focus de conflicte i els avenços tecnològics.</p>	<p>Benjamin Serra Montes</p>

1. Introducció i justificació del tema

Les minories religioses i ètniques al llarg de la història sempre han estat col·lectius maltractats d'una forma o una altre. El poble jueu és una d'aquestes minories, d'antiguitat mil·lenària i amb la particularitat que els elements religiosos, ètnics o de procedència estan units. La Diàspora jueva o *galut* en hebreu és el fenomen que comporta la dispersió dels jueus arreu del mediterrani, lluny del seu joc d'origen, Israel, i més tard arreu del món.

La penúria del poble jueu no és exclusiva de l'època antiga amb el seu exili, sinó que l'edat mitjana tampoc fou època difícil, si atenem als innumerables programes o fins i tot les expulsions en massa, com la dels Reis Catòlics ordenada el 1492, data de referència d'inici d'una nova etapa històrica.

Més impactant i paradigmàtic fou el duit a terme pel Tercer Reich, ja que l'antisemitisme fou duit a extrems sense precedent en la història, basat en un extermini sistemàtic del poble jueu, amb la intenció d'eliminar-lo definitivament. El fenomen d'extermini duit a terme entre el 1942 i 1945 és conegut com a Holocaust o *shoa* pel poble jueu.

Per iniciativa britànica públicament manifestada durant la Primera Guerra Mundial i la ONU al 1945, es decidí constituir un estat pel poble jueu als territoris de l'antiga Israel, tot comportant la ràpida reacció de Palestina i dels seus aliats àrabs. Durant la Guerra Freda, des dels seus inicis Israel fou un focus de conflictes bèl·lics que, amb l'ajuda internacional acabaren sempre amb la victòria d'Israel no sols defensant-se sinó també expandint-se territorialment sobre Palestina.

Avui en dia, Israel i Palestina és un dels punts calents de la política internacional, tot presentant-se com un conflicte latent que, si atenem sobretot als darrers mesos, ha tornat a sorgir en forma de protesta per part del poble palestí. En definitiva, trobem un conflicte de difícil solució on Israel té una gran superioritat sobre el poble palestí, però que sovint respon amb violència. Un cop més trobem un problema originat en el passat, latent i present avui en dia i que probablement es perllongarà en el temps, tot esdevenint un dels reptes del nostre futur més immediat.

2. Problema o pregunta sobre la qual els alumnes treballen

El conflicte d'Israel i Palestina té una difícil solució, ja que durant el darrers 60 anys s'ha demostrat que la coexistència de les dues nacions pacífica sembla pròpia d'una utopia. La guerra, com ja s'ha demostrat no és una solució al manco per part del poble palestí, inferior militar i econòmicament. El passat i el present han demostrat que el conflicte d'Israel i Palestina conclourà amb la desaparició d'un dels dos estats o amb una difícil mediació internacional.

3. Tipologia de producte final

a) Elaboració de grups de 4 diplomàtics de diferents estats implicats

El projecte Israel – Palestina comença amb l'elaboració de grups de 4 persones els quals actuareu com a representants de diferents nacions implicades o aliades de Palestina o Israel (o els mateixos implicats) mitjançant un sorteig. Aquest primer fet condicionarà la vostra postura durant la resta del projecte, que ara anirem explicant:

1) Israel 2) Palestina 3) Estats Units 4) Egipte 5) Síria 6) Regne Unit

b) Elaboració d'una declaració sobre la vostra postura sobre el conflicte (Preparació del debat)

Ara que ja teniu un estat assignat, la vostra tasca com a diplomàtics és preparar una declaració de màxim 5 pàgines on exposau 1) Breu recerca sobre la vostra nació 2) Quina postura teniu i perquè vàreu actuar així durant el passat en el conflicte 3) Quina seria la vostra solució ideal. Recordeu elaborar els tres punts en base a la realitat, és a dir, defenseu els interessos de les nacions que representeu i al bàndol o postura que realment es defensa.

c) Cima internacional de Viena (Debat)

Tot intentant posar solució al conflicte, els països implicats històricament en el conflicte es reuneixen en la capital austríaca per mediació de la ONU. L'ordre d'intervenció és el següent:

1. Síria
2. Regne Unit
3. Egipte
4. Estats Units
5. Israel
6. Palestina

Recordeu que heu d'exposar per ordre 1) La vostra postura històrica 2) Les vostres reclamacions i solució ideal. Un cop intervingut es dura a terme un debat obert entre tots els representants i mitjançant la mediació de la ONU (professor / moderador) s'establirà una solució, o no. Depèn de vosaltres.

4. Avaluació

L'avaluació del projecte Israel-Palestina representa un 30% del total de la Unitat Didàctica "La globalització econòmica, les relacions interregionals al món, els focus de conflicte i els avenços tecnològics". Pel que fa la seva avaluació, es durà a terme mitjançant la present rúbrica pel professor.

Criteri	Expert (4)	Avançat (3)	Aprenent (2)	Novell (1)
Guió del debat	La declaració del grup es compatible amb els interessos reals de la nació representada, tot presentant-se realista i fruit d'una bona recerca	La declaració en general s'ajusta als interessos de la nació que es representa.	El guió del grup en general s'ajusta a la nació que es representa, encara que falten elements clau sobre el conflicte Israel-Palestina	Manca una recerca evident i les declaracions no s'ajusten als interessos reals de la nació representada tot presentant greus errors.
Participació al debat	Es mostra una preparació prèvia impecable, el grup constantment participa en el debat fins i tot portant-ne la iniciativa en diversos moments	Els integrats mantenen una constant participació durant el debat fent aportacions pertinents	El grup ha participat en moments puntuals del debat, encara que ha mancat precisió en els arguments i ha faltat iniciativa	Els integrants del grup han mantingut una actitud passiva durant el debat
Adequació del llenguatge	Durant la part escrita com en el debat els integrants del grup presenten un llenguatge adequat al context	En general hi ha una adequació del llenguatge al context diplomàtic i polític, tant en el guió com en el debat	En certes ocasions manca una adequació al context lingüístic	La majoria de vegades el to i la forma d'expressar-se escrita i oral no s'ajusta al context pertinent.

5. Temporització

Projecte Israel-Palestina	
Sessió 1, Inici del projecte	<p>a) Inici del projecte (25') El projecte sobre el conflicte d'Israel i Palestina comença com la resta, tot repartint la fitxa del projecte als alumnes, explicant els detalls, l'avaluació, etc... A més de fer els grups (lliure elecció, mentre siguin de 4 persones), es realitza el sorteig per assignar diferents països a cada grup.</p> <p>b) Primera recerca i elaboració del guió (30')</p>
Sessió 2, Recerca i elaboració del guió	<p>a) Inici de la classe (5')</p> <p>b) Recerca i elaboració del guió (50')</p>
Sessió 3, elaboració del guió	<p>a) Inici de la classe (5')</p> <p>b) Recerca i elaboració del guió (50')</p>
Sessió 4, cim internacional (debat)	<p>a) Inici de la classe (5')</p> <p>b) Preparació del debat (10')</p> <p>c) Desenvolupament del debat (30')</p> <p>d) Desenllaç (10')</p>

8. Competències que es treballen

Competència Social i cívica	x
Competència Aprendre per aprendre	x
Competència Comunicació lingüística	x
Competència Digital	
Competència Expressió cultural	x
Competència Matemàtica	
Competència d'iniciativa i esperit emprenedor	x

9. Potencial projecte multidisciplinari

El present projecte es podria dur a terme conjuntament amb els departament de **Filosofia**.

Docent 1

1. Durant la vostra experiència com a docent, algun cop heu treballat en un aula de quart d'ESO el bloc 10 del currículum?

El Bloc 10 l'he treballat de manera transversal. És a dir, relacionant la resta de blocs amb l'actualitat des d'un punt de vista sincrònic i diacrònic. Generalment, aquest bloc sol abordar-se a 4t d'ESO. Es tracta d'una part del currículum que necessita una maduració de raonament i una capacitat d'abstracció per part dels alumnes que no sempre es troba en el punt adequat. Per això, per tractar qüestions com ideologies, grans processos, etc. és important relacionar el passat amb el present per una millora del procés d'ensenyament aprenentatge.

2. Fins a quin punt li has donat importància si així ho has fet? Has conegut companys que treballaven el bloc 10?

És important perquè una de les preguntes que han de contestar els professors d'aquesta matèria és: per a què serveix la Història? És una qüestió que amb freqüència plantegen els alumnes. Una solució que he adoptat alguna vegada és agafar el diari d'aquell dia i relacionar resumidament algun dels continguts que hi apareixen amb processos històrics que els alumnes puguin conèixer amb més o menys profunditat.

3. Referent als llibres de text, si n'heu emprat, heu vist alguna referència al bloc 10?

Sovint és a la darrera part del llibre i per amplitud del currículum i l'esdevenir del curs, poques vegades s'hi arriba. Creus que es fan les reflexions suficients en aquest sentit? És important per la noció del temps que tenen els alumnes no sempre enfocada correctament. És important conèixer que el passat actual va ser present en el seu moment i que el present serà passat en el futur. Com he dir, aquests tipus d'abstraccions no sempre les tenen clares. A més, cal afegir la confusió entre passat i història.

4. Consideres que és una part fonamental que s'hauria de treballar com una unitat didàctica convencional?

És una part important però crec que és millor treballar-ho de manera transversal als diferents blocs.

5. Creus que és adequat reflexionar sobre l'ús de la història, sobre les fonts i la tasca de l'historiador/a com un contingut més del temari?

Sí és adequat. Aquest bloc també hauria de servir per complementar d'altres i saber com es fa la història i quin són les processos de l'ofici d'historiador. Això vol dir, aproximació a les fonts, iniciació a la paleografia, comparació de textos, etc.

6. Fins a quin punt creus que són útils aquets tipus d'apartats més aviat reflexius?

Són reflexius si es fan des d'una perspectiva pràctica que els alumnes arribin als continguts mitjançant elements tangencials i adequats al seu nivell de coneixement cognitiu. Cal dir també que els estàndards que planteja el bloc, com passa en altres casos, semblen excessivament triats amb un criteri arbitrari. Són excessivament concrets. Una visió més general facilitaria les coses.

1. Durant la vostra experiència com a docent, algun cop heu treballat en un aula de quart d'ESO el bloc 10 del currículum?

Si, encara que pocs pics, quan el temps ha bastat. Crec que treballar una unitat didàctica, com per exemple el bloc 10 és important ja que és una bona forma d'establir debats i en certa manera, és una forma de consolidar continguts. Pel que fa l'avaluació, independentment del bloc 10, sempre he inclòs una pregunta reflexiva als exàmens, per tal que els alumnes pugin aplicar els continguts d'una manera més lliure i personal, per entendre la seva comprensió dels processos històrics que vegem a l'aula.

2. Fins a quin punt li has donat importància si així ho has fet? Has conegut companys que treballaven el bloc 10?

No gaires. La majoria li dona més importància als continguts, fins al punt que fan exàmens on l'única tasca a realitzar es la definició de conceptes i preguntes de desenvolupar.

3. Referent als llibres de text, si n'heu emprat, heu vist alguna referència al bloc 10?

He vist alguna referència, però mai una activitat diguem-ne inserida al que proposa el bloc 10 de quart d'ESO. He de dir no obstant això que els darrers centres on he treballat el llibre no és una peça fonamental i tampoc tinc gaires referències.

4. Consideres que és una part fonamental que s'hauria de treballar com una unitat didàctica convencional?

Evidentment. Desenvolupar un sentit crític crec que es la tasca més important d'un docent, i el bloc 10 al que fas referència n'és una bona eina. En aquest sentit crec que la dominació de continguts ha deixat de banda la reflexió. No te sentit que l'alumne sàpiga quin any va morir el Cèsar si no entén la seva importància en la política romana. D'aquesta manera es creen tot un conjunt de conceptes buits que res aporten en la formació de l'alumnat.

5. Creus que és adequat reflexionar sobre l'ús de la història, sobre les fonts i la tasca de l'historiador/a com un contingut més del temari?

Crec que es una part fonamental pel que fa l'explicació de la tasca de l'historiador. El treball a classe no contempla de forma suficient els continguts referents a la creació de textos i la reflexió sobre el sentit crític. Tota producció literària en l'àmbit històric es susceptible de ser criticada, tant per l'apartat de continguts com la metodologia. Els alumnes han d'aprendre que no tota informació es verídica o verificable, en tant en quant serveix per la formulació de discursos concrets en l'àmbit de les ciències socials. Els alumnes han de comprendre que una font primària pot ser treballada de diverses de formes, també el grau d'importància que l'historiador pot donar-li al discurs.

D'altra banda la necessitat de establir una crítica inicial al contingut per entendre quin tipus d'informació pot aportar i si aquesta està sota un grau de subjectivitat que limiti el seu valor teòric. Així doncs crec que es força important establir un estudi sobre la pròpia tasca de l'historiador per tal que els alumnes puguin entendre com funciona la tasca d'investigació.

6. Fins a quin punt creus que són útils aquets tipus d'apartats més aviat reflexius?

Son útils també per poder reflexionar de forma efectiva sobre processos històrics. Ara bé, la reflexió no pot acotar-se únicament a una visió "moral", sinó també a una visió pragmàtica. No podem sentenciar un episodi històric com la conquesta d'Amèrica com dolent, sinó que hem d'entendre les actuacions acotades al seu context. D'aquesta manera podem fer una reflexió més efectiva i propera a la feina que fa un historiador sobre processos històrics. Si la nostra intenció es fer un apartat crític sobre situacions actuals, com ara be el racisme que encara es ben present a la societat nord-americana, podem començar per entendre les problemàtiques internes d'aquest país, partint de la seva concepció i analitzant la seva trajectòria política i social en matèria de drets humans. Aquest tipus de treballs reflexius ajudaran a establir un millor estat de la qüestió per tal de no fer una reflexió superficial.

1. Durant la vostra experiència com a docent, algun cop has treballat en un aula de quart d'ESO el bloc 10 del currículum? Fins a quin punt li has donat importància si així ho has fet?

Des de la meva experiència, no, no he fet mai el bloc 10 del currículum perquè realment no hi arrib. El temari i els continguts són molts, a més aquets darrers dos cursos han estat massa complexos i ha estat massa complicat arribar. D'igual manera, en un curs típic i normal no s'hi arriba. No obstant, el bloc 10 per a mi té una importància cabdal, però evidentment un alumne pot tenir més interès per la Segona Guerra Mundial o el franquisme, que són temes més mediàtics i que pot conèixer més, que un tema més abstracte, encara que sigui més important.

2. Has conegut companys que treballaven el bloc 10?

Referent als meus companys, juraria que no en conec cap que hagi duit a terme el bloc 10. Però tornem a la falta de temps, arriben als darrers temes i poca cosa més.

3. Referent als llibres de text, si n'heu emprat, heu vist alguna referència al bloc 10? Creus que es fan les reflexions suficients en aquest sentit?

En el meu cas no, i tampoc els llibres de text fan una reflexió pertinent de cada tema.

4. Consideres que és una part fonamental que s'hauria de treballar com una unitat didàctica convencional?

Crec que aquesta pregunta és molt complexa. Des del meu punt de vista, crec que tots els blocs són rellevats en la nostra especialitat. Crec que a la darrera etapa de l'ESO es molt important que tots els alumnes tinguin una idea bàsica de tots els continguts ja que molts d'ells deixaran de banda la seva vida acadèmica. Però tornat al factor de l'interès, pot ser els alumnes posen més

atenció i més ganes en temes més mediàtics com les guerres mundials o la Guerra civil espanyola que no en un tema més abstracte com és el bloc 10. Ara bé, crec que es pot fer feina mitjançant activitats particulars mitjançant els temes que si o si es duen a terme, per fer reflexions respecte el contingut del bloc 10.

5. Creus que és adequat reflexionar sobre l'ús de la història, sobre les fonts i la tasca de l'historiador/a com un contingut més del temari?

Evidentment. Personalment crec que això es treballa més al primer cicle d'ESO, però clar, a un alumne que està a quart realment ja s'ha oblidat de lo que va fer a primer o segon i crec que es pot fer feina amb això.

6. Fins a quin punt creus que són útils aquets tipus d'apartats més aviat reflexius?

Són útils per donar un punt de partida als professors per a fer les diferents respectives unitats didàctiques del curs, o com ja he dit abans, mitjançant aplicacions didàctiques concretes. És important que l'alumne tingui una mentalitat crítica.

1. Durant la vostra experiència com a docent, algun cop has treballat en un aula de quart d'ESO el bloc 10 del currículum? Fins a quin punt li has donat importància si així ho has fet?

No, de fet ni sabia que existia. De fet he estat cap de departament i no em sona. M'he limitat sempre a seguir el currículum cronològicament parlant. Sempre és el mateix, comences explicant les revolucions polítiques i econòmiques, i tota l'època contemporània fins la guerra freda. Si dona temps mirem de fer món actual, encara que quasi mai.

2. Has conegut companys que treballaven el bloc 10?

No, com ja he dit anteriorment no sabia de l'existència del bloc 10.

3. Referent als llibres de text, si n'heu emprat, heu vist alguna referència al bloc 10? Creus que es fan les reflexions suficients en aquest sentit?

Als llibres de text no he vist mai cap referència. Però està clar que les reflexions sempre són presents dins el meu mètode a l'hora d'explicar un tema.

4. Consideres que és una part fonamental que s'hauria de treballar com una unitat didàctica convencional?

Des del meu punt de vista crec que no estaria de més, encara que allò ideal seria establir les relacions del passat, present i futur al llarg del temari, i evidentment no només durant quart d'ESO. Crec que és una avantatge intrínseca de la nostra especialitat.

5. Creus que és adequat reflexionar sobre l'ús de la història, sobre les fonts i la tasca de l'historiador/a com un contingut més del temari?

És fonamental. Al final el més important no es omplir el cap als alumnes de dades i fets concrets que tanmateix no recordaran.

6. Fins a quin punt creus que són útils aquets tipus d'apartats més aviat reflexius?

Com ja he dit abans, jo no he fet el bloc 10 com a tal però la presència del present sempre és evident dins la història. Amb els anys he arribat a la conclusió que al final el tema no importa tant, sinó el fet de donar uns valors, capacitats i les idees clares a uns adolescents que d'aquí res seran adults. La nostra especialitat a diferència d'altres és privilegiada, ja que a més de mostrar uns certs valors, intentem evitar problemes futurs, d'aquí la importància d'ensenyar per exemple els horrors del nazisme o el franquisme. Sempre es parla d'una tercera guerra mundial, idò bé, comencem per inculcar els horrors dels temps passats. Encara que desgraciadament, la humanitat sol trepitjar sempre la mateixa pedra.